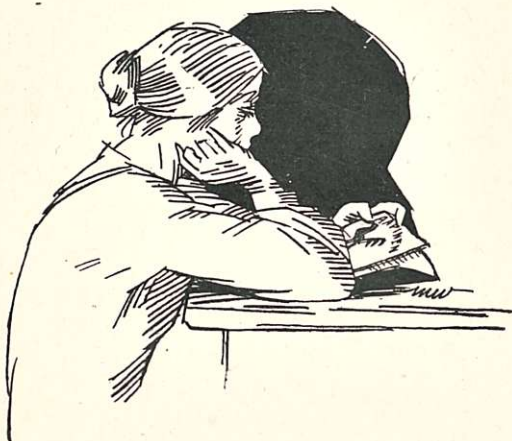

HEIKKI MERILÄINEN

ORVON ONNI

W. S. O. Y.

HEIKKI MERILAINEN

ORVON ONNI

ORVON ONNI

WILHELM BERTHOLD
VERLAG

HEIKKI MERILÄINEN

ORVON ONNI

1 9 2 5

WERNER SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖ

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA 1925

ENSIMMÄINEN LUKU.

Kaukana puolen päivän suunnalla, monien kuusikkokumpujen, korpirotkelmien, noroisten notkojen, mäntyisten mäkien ja haapaisten rinteitten takana — siellä laskeutui maa viimein koivikkolehtoisena loivana vietteenä suuren Teerijärven kaislikkoiseen rantaan. Sinne asti ulottuivat ison Timolan tilukset. Tänne Teerijärven rannalle oli nyt Timolan isäntä luvannut talonpaikan viisitoista vuotta palvelleelle rengilleen Pekalle. Tämä oli nimittäin mennyt kihloihin talossa kaksikymmentä vuotta palvelleen Kertun kanssa ja tahtoi nyt päästä omiin leipiinsä. Pekka oli tänä kesänä vielä renkinä Timolassa, mutta isäntä antoi hänen yhden päivän viikossa talon ruualla olla omalla rakennuksellaan. Pekka pyysi aina lauantaipäivän vapaapäiväkseen ja jo perjantain ja lauantain välisinä öinä kuuluivat Teerijärven rinteeltä Pekan kirveen tuimat iskut. Eikä kauankaan kes-

tänyt kun kulloinkin rysähti maahan valtainen puu, jolle vaarojen rinteet soittivat kuolinlaulua. Niinpä juhannuksena olikin korkeametsäisen Lummeniemen kainalossa kivisen rannan töyräällä valmiina hohtavaseinäinen pirtti, jonka tiilisestä piipusta hieno savun hailuva hiljalleen kohosi juhannuspäivän helteiseen ilmaan kertoen soutajille asukasten jo olevan talossa. Kerttu olikin jo tullut myötyriksi uuteen kotiinsa. Olipa Timolan vanha emäntä vielä toimittanut niin, että Kerttu pitkän palvelusaikansa muistoksi sai talosta Pulmikki nimisen nuoren lehmän. Pulmikkinsa kanssa Kerttu nyt alkoi saloa asua tehden talvikontua lehmälle, milloin taittaen lehtiä metsästä, milloin sirpillä leikaten järvestä lumpeita, kaihiloita ja ryöheitä ryötien latvoja, niin että talviruokaa ilmestyi rannalle suova suovan perästä. Mutta Pekka se aina jo perjantain ja lauantain välisenä yönä nähtiin talonsa vaiheella kuokkimassa peltoa. Hattunsa hän oli jättänyt juurikon sarveen, märkä paita oli tarttunut hikiseen selkään ja korkealle kohosi Pekan suuri kuokka uhmaten maan pensaista kamaraa. Lauantai-iltana olikin aina kaukana jälessä se paikka, mistä kuokkija edellisenä iltana oli lähtenyt.

Vuosi vuodelta vainiot suurenivat, metsänrinta pakeni ja joka kevät lainehti vainiolla sankka touko. Ilmestyipä vielä pihamaalle juoksentelemaan kirkassilmäinen pienokainen, jonka punaposkinen, suurisilmäinen muoto usein näkyi akkunastakin, milloin katsomassa järvellä liikkuvia kalastajia, milloin vainiolla liikkuvaa isää ja äitiä, milloin taas karjaa kotiin tulevaksi odottamassa. Tämä karjan kotiin paluu se olikin hänelle päivän suurin tapaus. Akkunasta hän näki, kuinka Pulmikki kimakkaäänisine kelloineen etumaisena tulla keikutteli ja kartanon lähelle päästyään suurella äänellä ammui rönkäisi juuri kuin sanoakseen terveiset päivän matkalta. Kun äiti oli saanut lehmät sidotuiksi navettaan, silloin Mimmikin tuli sinne pientä Ilokukkaansa puhuttelemaan ja hyväilemään.

Oli heinänteon aika. Pekka oli talonpaikkansa mukana saanut Timolalta Pehkosennevan niityn, josta joka kesä saatiin enemmän kuin yhden lehmän heinät. Pehkosennevasta lähti metsien läpi heinärantainen Pehkosenpuro laskemaan Teerijärveen. Tälle puron varrelle oli Pekka myös raivannut niittyä, joka kasvoi niin monenlaista ja hyvätuoksuista heinää, ett'ei mikään tavallinen vainio semmoista kasva.

Tälle niitylle oli nyt lähdeittävä heinään. Mimmi ei kuitenkaan omilla jaloillaan voinut sitä kolmen kilometrin pituista tietöntä erämaan taivalta kulkea, ja tuollainen kolmivuotinen tytön pampula olisi ollut raskas kantaa-kin, kun vielä eväät sekä viikatteet ja haravat olivat niitylle selässä vietävä.

Kun Kerttu ei silti tahtonut jäädä niityltä pois, pyysi hän Timolan mummon kotimieheksi ja Mimmin kumppaniksi päivän ajaksi. —

Oli kaunis maanantaiaamu, niin kaunis kuin heinäkuun aamu suinkin voi olla. Sinertävä lämpimän autere lepäsi vaarojen rinteillä ja järven ulapallakin. Koko luonto oli kuin läpinäkyvän harson peittämä. Jo varhain auringon noustessa olivat Pekka ja Kerttu eväskonttineen, viikatteineen ja haravoineen matkalla Pehkosennavan niitylle.

Pehkosennevan niitty oli pitkin aukean suon laitaa, joka kasvoi pitkää saraheinää. Kun tämä sara tässä aukean, äärettömän suon rantamalla oli varttuneempaa kuin puron varrella kasvava heinä, ryhtyi Pekka sitä ensiksi niittämään. Päivän kuluessa puolille rupesi se sinertävä autere, joka aamusta alkaen oli peittänyt vaarojen rinteet, selkenemään hienoksi sumuksi

ja etelästä alkoi kuulua ukkosen jyrähtelyjä. Pekka sanoi silloin Kertulle: Alapas kanniskella noita ensimmäisiä niitoksia ruolle, ukkonen kuulostaa siirtyvän tänne päin. Voi tulla suurikin sade. — Kerttu rupesikin kiireimmän kautta suoltamaan heiniä kokoon, ja ruko toisensa perästä syntyi kahisevista, puolikuivista heinistä.

Pekka näki, että Kerttu yksinäänkin sai kuivimmat heinät kokoon, eikä lähtenytäkään hänelle avuksi kuten ensin oli ajatellut. Hän niitti vain ja ajatteli, että jos nämä vastaniitettyt heinät kastuvatkin, niin tottapa kerran kuivuvat.

Ukkonen likeni kerta kerralta. Etelän taivaalta alkoi hienon autereen läpi näkyä musta pilven jänkä ikäänkuin talon seinä; se tuli selvästikin aivan kohti, vierimättä kumpaankaan puoleen. Niityllä heinämaan keskellä, oli vähäinen kuiva kumpu. Tällä kumpareella kasvoi iso satavuotinen aarniokuusi, jonka alimmat oksat ulottuivat maahan asti. Sitä kuusta olivat heinämiehet ilmoiset ikänsä pitäneet majaan, ja siksi oli oksia karsittu vain yhdeltä puolelta juuri kuin oveksi havumajaan.

Salamat leimahtelivat jo aivan lähellä, ja ko-

vasti räjähteli ukkonen. Pilven mukana kulkeva tuuli humisi metsässä, humauteli niityllekin ja lennätteli heinätukkoja ilmaan. Jo rupesi kohinakin kuulumaan lehtoisen vaaran rinteeltä. Silloin Pekka heitti viikatteensa niitoksen laitaan ja lähti juoksemaan tuttuun oksamajaan päin. Kun Kerttu sen näki, viskasi hänkin haravansa heinärukoa vasten ja lähti myös kuusta kohti, jonne Pekka oli jo ennen häntä kerinnyt. Kesken juoksuaan Kerttu kuitenkin muisti, että oli kaulaliinansa jättänyt tuon ensimmäisen rukonsa päälle ja lähti niin juosta hilpaisemaan pelastaakseen sen kastumasta. Ei hän kuitenkaan ollut ehtinyt sataakaan askelta, kun äkkiä humautti koko läheinen maailma yhdeksi ainoaksi tuleksi, ja samassa silmänräpäyksessä räjähti niin voimakkaasti, että maa aaltoili jalkojen alla. Säikähtyneenä Kerttu pysähtyi juokssuunsa ja lähti palaamaan kuusen luokse. Täällä hän heti näki, että salama oli lyönyt puuhun. Eväskontit se oli viskannut kauas, ja kolmisen sylvä kuusesta makasi Pekka suullaan kädet ja jalat harallaan juuri kuin ilmasta viskatulla. Kauhistuneena tarttui Kerttu Pekan hervottoimaan käteen ja alkoi siitä repiä sanoen: Kuule, kuule! Säikähditkö sinä niin kovin? — Kuule,

toinnu nyt, minä olen aivan terve. — Kuule, toinnu nyt toki! Älä Jumalan tähden nyt kuole siihen. — Toinnu nyt! — Kuule, sano nyt jotakin! Mihin koskee?

Kerttu käänsi nyt Pekan selälleen ja näki silloin hänen auki olevat silmänsä elottomina ja kasvot melkein mustina. Silloin tulvahtivat Kertun silmiin kyynelet ja tuskainen hätä täytti sydämen. Ei hän kuitenkaan vielä uskonut asian niin olevan kuin se oli. Hän suuteli Pekkaa ja pyysi yhä: Toinnu nyt toki! Sano nyt, mitä minä tekisin. Toinnu nyt viimeinkin!

Pekka ei tointunut. Vähitellen alkoivat jäsenet kangistua. Pääkin, jota Kerttu suuteli ja hyväili, kävi kylmäksi ja jäykäksi.

Kerttu hätääntyi yhä enemmän. Ei hän vielääkään oikein ymmärtänyt, mitä tämä kaikki oli. Tuntui kuin olisi pahaä unta nähnyt. Ei hän huomannut sadettakaan, vaikka sitä tuli kuin saavista kaataen. Siinä hän yhä vain suuteli Pekan sateen valamia jäykkiä huulia ja käsillään rintojaan painaen itki ja siunasi.

Sade meni viimein ohi ja puhdistuneelta taivaalta alkoi taas paistaa aurinko synnyttäen pakenevan pilven rinteelle kaksi niin heleää

kaarta, ettei Kerttu muistanut sellaista ennen koskaan nähneensä. Se oli kuin sanoma tai-vaan autuaasta puhtaudesta.

Kerttukin jaksoi nyt vähitellen ruveta ymmärtämään tapahtuneeksi sen, mitä todella oli tapahtunut. Ei hän osannut muuta tehdä kuin lähteä kotiin. Hän riisui kengät jalastaan ja lähti juosta huurottamaan. Matkan teko oli kuin unissa kulkemista. Risut repivät nilkkoja ja säärivarsia, niin että veri juoksi, mutta siitä hän ei tiennyt, juoksi vain eteenpäin aivan kuin vihollista pakoon, ja katkeamatta kuului suusta tuskainen: Voi, voi, voi.

Kun koti oli tullut näkyviin, koetti hän tyyn-tyä, etteivät kotona olijat kovin säikähtäisi. Hän hiljensi menonsa kävelyksi, mutta väki-sinkin pyrki jalka ottamaan juoksuaskelia.

Mimmi oli akkunassa. Nähdessään äitinsä tulevan alkoi hän käsiään räpyttäen iloisesti huutaa: äiti tulee! äiti tulee!

Kertun hyvät yritykset salata kyynelensä ja sisäisen tuskansa kotoväeltä menivät aivan hukkaan, kun hän näki Mimmin ikkunassa ja kuuli lapsen sydämmelliset ihastuksen huudot. Vä-kisin tulvahtivat kyyneleet esiin. Ennenkuin

pirtin oven aukaisi, pyyhki hän ne kuitenkin paitansa hihalla pois.

Mummo istui pirtissä Mimmin kehdoissa ja kutoi sukkaa. Kun Kerttu aukaisi oven, putosi mummon käsistä sukankudelman ja säikähtyneenä hän melkein huudahtaen kysyi:

— Mitä siellä nyt on tapahtunut?

Mimmikin hämmästyi nähdessään äitinsä oudon ilmeen ja kuullessaan mummon hätäisen kysymyksen. Hän tyrmistyi mummon luokse kehdon päähän seisomaan ja katseli pyörein silmin sormi suussa äitiä.

Kerttu ei oikein tiennyt, miten vastaisi mummon kysymykseen, istui vain penkille ja koetti hillitä purkautuvaa itkuaan. Lopulta hän sai sanotuksi:

— Pekka jäi sinne.

Sekin sana oli kuitenkin liikaa. Kerttu parahti hillittömänä huutavaan itkuun.

— No ei kai Pekka sentään kuollut ole? sai mummo kysytyksi.

Kun Kerttu itkun tieltä sai puhalletuksi ulos sydämensä pohjalta pakottavimman palan, nielaisi hän kurkustaan alas tyhjän nielaisun ja sanoi:

— Ukkonen löi . . . Ei se tointunut . . . Minä

pudistelin sitä, mutta se ei tointunut . . . Sinne jäi.

Mummo löi käsiään yhteen ja seisaalleen hypähtäen huudahti tuskaisesti:

— Hyvä Isä kaikkivaltias hyvästi siunatkoon! Minun täytyy lähteä heti kotiin ja toimittaa miehet noutamaan sitä sieltä meille, kun meille on sieltä tiekin.

Mummo näin puhuessaan kääri hameen vyötäisiinsä, niin että helma tuli polvien tasalle, ja lähti. Mennessään hän vain sanoi:

— Pysy sinä täällä kotona Mimmin kanssa. Kohtahan ne tulevat lehmätkin, äsken jo kuului Pulmikin kello tuolta niemen tyveltä. — Mummon mentyä Kerttu antoi kyyneltensä vuotaa valtoinaan. Hän vaipui istumaan kehtoon ja Mimmi kiipesi hänen syliinsä. Puristaen Mimmiä rintaansa vasten ja suudellen hänen pellavaista päätänsä sai Kerttu sanotuksi:

— Sinunko tähtesi suuri kaikkivaltias Jumala varjeli minut . . .? Vai mitä muuta saattoi Jumala tarkoittaa sillä, että vielä olen tässä . . . Hän yksin tietää . . .

Kaksin käsin Mimmi vain kääriytyi äitinsä kaulaan ja kysyi:

— Milloin te itä tulee?

Kerttu ei oikein tiennyt, mitä hänen oli lapselle vastattava ja hän virkkoi vain, että mummohan se juuri meni isää hakemaan. Kyllä kai se mummon kanssa tulee.

Sitten Mimmi kädellään pyyhki äidin kasvoilta yhä valuvia kyyneliä ja kysyi:

— Mitä te äiti itkee?

— Sitä kun on paha mieli. Sitähän se Mimmi kultasenikin aina itkee, kun on paha mieli, sanoi äiti ja suuteli taas Mimmiä.

— Eipä minulla ole nyt paha mieli, sanoi Mimmi ja nojasi kasvonsa äitinsä kasvoihin, niinkuin olisi halunnut osansa äidin kyynelistä.

Hyväillen yhä Mimmiä sanoi Kerttu:

— Lapsi kulta... Jumalan kiitos et toki tiedä, mitä minä tiedän.

Samassa helähti jo Pulmikin kello kujalla. Totuttuun tapaansa työnsi kellokas päänsä kujan aidan päälle ja ammui nyt ammumistaan, niinkuin olisi silläkin ollut tieto tapahtuneesta.

Huokaisten nousi Kerttu ottamaan lehmiä navettaan. Mimmi jäi pirtin akkunasta katsomaan, milloin hänen Ilokukkansa joutuu navettaan, se kun tuolla muita paljon jäljempänä tulla kyötysti. Kun hän sitten näki sen saapuneen, niin samaan tapaan kuin joka ilta

ennenkin juosta kirmaisi sitä puhuttelemaan. Isoja lehmiiä Mimmi pelkäsi eikä tohtinut niitä puhutella, eikä Ilokukkaakaan ennenkuin isot lehmät oli kytketty parsiinsa.

Kun lehmät oli lypsetty ja ne olivat saaneet kuivaa allensa, palasi Kerttu tyttönsä kanssa tupaan. Mutta Kerttu ei saanut täällä aikaansa millään keinolla kulumaan. Ei auttanut muu kuin lähteä Mimmin kanssa Timolaan. Kun tie oli huonoa, piti Mimmiä pitkät matkat kantaa, mutta siellä, missä polku kulki tasaisia maita, sai Mimmi juosta kipittää omillakin jaloillaan, kunnes taas tuli pahempi matka, jolloin äidin täytyi ottaa lapsi syliinsä.

Samalla hetkellä kuin Kerttu Mimmin kanssa pääsi Timolan pihaan, tuli toisesta portista kaksi Timolan nuorta miestä korennolla kantaaen Pekan ruumista. Mummolta asian kuulutuansa olivat he jo kotoa ottaneet matkaansa talvireen liisteet, joille olivat panneet ruumiin, sitoen liisteet köydellä vahvaan korentotankoon. Kartanolla miehet nyt laskivat maahan raskaan kantamuksensa ja päästelivät köydet irti, niin että liisteet oikenivat ja ruumis jäi siihen selälleen. Suurimmasta pienimpään keräytyi nyt koko Timolan väki ruumiin ympärille. Mutta

kun Mimmi näki isänsä siinä makaavan, ihastui hän kovin, huusi: itä, itä, itä! ja meni sitten hiljaa silittämään vainajan partaisia kasvoja yhä hokien: itä, itä.

Kaikkien silmät vettyivät, kun he näkivät nyt Pekan rotevan ruumiin kylmänä ja jäykänä ja kuolon tuimasta iskusta mustuneina ne kasvot, jotka aina olivat ilmaisseet iloa ja rohkeutta. Timolan vanhan isännänkin kurtteisille kasvoille vierivät vedet hänen lausueksaan.

— Tosi on, kun sanotaan; ei syntyvä sijaa katso eikä kuoleva maita valitse . . . Sijan tietää kuhun syntyi, vaan ei tiedä kuhun kuoleman pitää.

Ottaen Mimmiä kädestä sanoi mummo:

— Annetaan nyt isän nukkua ja lähdetään me minun kamariini. Minulla on sinulle hyvää antamista.

Mimmi lähtikin mummon mukaan tämän kamariin, missä mummo hänelle haki kaikenlaisia kuvia katseltaviksi ja viivytteli häntä siksi, kunnes Pekan ruumis oli viety riiheen odottamaan kirstua. Talon isäntä lupasi sen hankkia ja sanoi ensi keskiviikkoamuksi toimittavansa pienet peijaiset hyvän renkinsä kunniaksi.

Niin lähtivät Kerttu ja mummo kotiin vuorotellen Mimmiä kantaen. Matkalla Mimmi vähänväliä jälkeensä pälyten kyseli:

— Milloin te itä tulee? Onko te itä jo mennyt kotiin?

Mutta kotiin tullessa ei isää näkynyt, eivät äidin silmät kuivuneet kyynelistä eikä mummoakaan ollut niin iloinen kuin tavallisesti. Kaikki tämä oli Mimmistä käsittämätöntä. Hänenkin mielensä kävi vakavaksi, ja hän alkoi yhä hartaammin kysellä:

— Milloin te itä tulee? Mimmin on ikävä itää.

Kun mummo ja Kerttu eivät voineet antaa hänelle sellaista vastausta, jonka olisi oikeaksi vastaukseksi ymmärtänyt, niin tyttönsenkin mieli murtui. Kyynelet alkoivat vuotaa ja hän valitti valittamistaan:

— Mimmin on ikävä itää.

Iltasen syönnistä ei kenelläkään tahtonut tulla mitään — ei Mimmilläkään, niin oli hänen mielensä apea. Heti illallisen jälkeen laittoi mummo itselleen vuoteen ja kehotti Mimmiäkin tulemaan sinne:

— Ruvetaanhan nyt nukkumaan. Ehkäpä se isäkin unenaikana tulee, kun saa kyllikseen nukkua siellä Timolan sängyssä.

Siihen Mimmi tyytyikin ja nukkui kohta. Mutta mummon ja Kertun silmät pysyivät valveilla vielä kauan. Nyt Kerttukin, saatuaan tarpeeksi itkeä, kykeni puhelemaan ja kertomaan, miten kaikki aamulla oikeastaan oli tapahtunut ja miten hän pelastui juuri viime tingassa: muisti kaulaliinansa jääneen heinäruon päälle ja näki kerkiävänsä vielä ennen sadetta sen sieltä noutaa. Nyt Kerttu vasta huomasi, kuinka hänen nilkkojaan ja säärivarsiaan kihelmöi, kun risut olivat viiltäneet niihin pitkiä, verta vuotavia haavoja. Hän nousi ylös ja haki kermaa, jolla voiteli pahimpia paikkoja ja sai vaivan asettumaan. Kun mummoakaan ei tuntunut nukuttavan, niin Kerttu teki hellaan tulen ja keitti kahvia. Kahvillä olikin vanha hyvä voimansa; se lauhdutti raskasta mieltä ja irroitti kielet tuttavalliseen puheluun.

Mummo oli tuokoin ääneti ja näkyi miettivän jotakin vakavaa. Viimein hän sanoi:

— Niin on kuin vanha sananlasku sanoo:

»Etehen on elävän mieli, kuollut taakse katsokohon.» Ehkä lienee minun ruvettava tässä tämän kotisi silmäksi ja Mimmille huviksi, niin sinä rupeat yksinäsi tekemään heinää. Meidän miehet sanoivat siellä Pehkosenpuron raiviolla

olevan tavattoman hyvät heiniköt, ihan miestä vyötäisille; sieltähän sinä helpostikin kokoat ainahin kahden lehmän heinät. Kolmas lehmä joustaakin nyt myytäväksi.

Kerttu tarttui kaksin käsin mummon käteen ja sanoi:

— Voi kuinka olette hyvä, jos näin rupeatte meille avuksi! Eihän tässä todellakaan saata menneen jäljessä mennä, mutta mitä minä yksin voisin, kun Mimmi ei kykene mukaani eikä ole rahaa millä palkata heinämiestä... Lähden ihan huomena hajoittamaan niitä rukoja ja korjaamaan heiniä suovaan.

Suovan minä kyllä osaan tehdä niinkuin miehetkin. Ja ehkäpä työkin osaltaan haihduttaa tätä mielen painoa... Keskiyiikkoaamuna menen katsomaan lähtijää ja menisin kirkollekin kun jaksaisin.

Viimeisten sanojen mukana hyrskähti itku jälleen ilmoille.

Tuokion perästä pyyhki hän taas kasvonsa esiliinaansa ja sanoi vakavana:

— Mutta miten tehdään Mimmille? Annettaanko hänen vielä nähdä isää vai ei?

— Mielestäni on parasta, ettei näytetä, sanoi mummo. Sinä keskiyiikkoaamuna jo Mimmin

nukkuessa menet meille ja minä jään tänne kotia hoitamaan. Kaipa minä lehmistäkin sentään maidon saanen.

— Sehän tässä lienee parasta, myönsi Kerttu.

Päivä jo rupesi valkenemaan, kun Kerttu ja mummo alkoivat kähennellä vuoteelleen, missä Mimmi aivan henkihieverinä nukkua sihotti. Sen nähdessään sanoi Kerttu surumielisesti hymyillen:

— Lapsi kulta . . . Jumala lienee orpojen isä minkä sinunkin.

Silloin tulvahtivat uudet kyynelet. Niitä pyyhkien Kerttu laskeutui Mimmin viereen ja mummo asettui lapsen toiselle puolen.

TOINEN LUKU.

Seuraavina päivinä ja viikkoinakin Mimmi aina tuon tuostakin pillahdi itkemään ja sanoi:

— Kun ei tule te itä.

Mummo pyyhki kyynelet, hyvitteli tyttöstä ja sai sen taas miten kuten viihtymään. Niin Mimmiltä vähitellen viikkojen vierieessä kokonaan unohtui isän ikävä, ja sitä myöten kirkastuivat Kertunkin kasvot eloisammiksi ja työn

teko alkoi taas käydä reippaasti entiseen tapaan.

Heinän sai Kerttu tehdyksi yksinään, mutta viljan korjuussa piti Timolan miesten käydä auttamassa. Tämän korvaukseksi Kerttu talven tultua kehräsi Timolan emännälle villoja ja pellavia ja kevätpuoleen, kun päivä alkoi jatkua, kutoi kankaita. Timolan emännät taas antoivat Kertulle, mitä tiesivät tämän tarvitsevan, niin että oltiin vähin kuin yhtä perhettä.

Siten kului talvi ja kevät.

Kertun koti oli aina hauska ja tämän kodin auringonpaisteena ja ilona oli pieni Mimmi tyttö.

Tänä kesänä alkoi Kerttu kuitenkin tuntea jotakin sisäistä vaivaa, joka päivä päivältä ja viikko viikolta yhä paheni. Tämä huolestutti häntä itseään kovin, mutta ei hän siitä silti kenellekään ollut mitään puhunut.

Nyt juuri tuntui se pahemmalla kuin milloinkaan ennen. Siinä rukkinsa takana istuessaan hänen täytyi käsillään painaa pakoittavaa sydänalaansa. Silloinpa juuri ilmestyi siihen Timolan mummo, eikä Kerttu voinut olla hänelle sanomatta:

— Kuolon kellot ne taitavat minullekin jo

soida. On kauan aikaa täällä sydänelässäni tuntunut vaiva, joka yhä vain näyttää pahe-
nevan.

Mimmi oli tapansa mukaan tullut mummon viereen istumaan. Nyt hän äitinsä sanat kuullessaan painoi päänsä mummon kylkeen. Mummo hyväili lasta ja sanoi:

— Eihän sitä ole rautaa rinnassa kenelläkään, eikä surmaa ole nimetöntä, kuten sanotaan. Mutta ehkäpä sitä vaivaa nyt ei sentään vielä voi pitää kuoleman sanantuojana. Tunnen minäkin aika-ajoin ja monena vuonna jo olen tuntenut sydänelässäni väänteitä ja kouristuksia, ja kirkasta vettä kuohuu ylös, mutta kun se aikansa on ollut, niin viikkokausia saa taas olla rauhassa.

— Parempihan tuo toki niin olisi, sanoi Kerttu. Tuokin Mimmi parka jäisi vieläkin orvommaksi.

Kertun silmiin tulvahtivat vedet.

Mummo puristi Mimmiä kainaloonsa lujemmin ja sanoi:

— Mimmi jäisi minun tytökseni. Rupeaisithan sinä minun tytökseni?

— Mihin se äiti sitten aikoo mennä? kysyi Mimmi itku kurkussa.

Mummo silitti Mimmin päätä ja ajatteli jo sanoa, että äiti aikoo mennä isän luokse taivaaseen, mutta kun hän pelkäsi mainita Mimmille isän nimeä, niin hän sanoi vain: — Ei äiti minnekään aio mennä. Mimmin kanssa hoitaa karjaa ja väliin aina kehrää lankaa. Ja kun äiti tuo lankoja meille, niin me annamme sieltä äidille aina tuomisia.

Siihen tyytyi Mimmi, ja Kerttukin rupesi kehräämään näyttääkseen lapselle, ettei hän ollut kipeä. Hän kehräsi kehräämistään, kiirehti valmiiksi Timolan mummon tuomia uusia kehruuksia niin uutterasti, että nukkui vain yösydännä muutamia tunteja. Eipä siinä joutanut kipujaankaan ajattelemaan.

Oli marraskuinen poutapäivä. Lumi peitti maan, ja lukemattomat pienet kiilut säteilivät puitten huurteisissa oksissa ja lumen pinnalla valjun auringon paistaessa. Kerttu oli juuri aamulla saanut mummon viimeksi tuomat kehrukset langalle ja lähti nyt viemään niitä Timolaan. Mimmille hän neuvoi tuvan seinällä olevaa kelloa, että kun tuo lyhyempi viisari kiertää tähän, niin silloin äiti tulee kotiin.

Kerttu tulikin Timolasta jo vähän ennemmin

kuin oli luvannut ja toi suuren kontillisen tuomisia. Siinä oli makkaroita, lihatönkkiä, leipiä, lihakukkoja ja Mimmille uudet kengät ja kaulaliina.

Mimmi kaiken tämän nähdessään taputti ilosta käsiään, ja virkkoi:

— Ennenpäähän tulittekin — eipähän tuo viisari päässykään sinne, mihin sanoitte.

— Niin tulin, että sinun ei kerkiäisi tulla ikävä, sanoi Kerttu pyyhkien hikeä kasvoiltaan ja kaulastaan. Hän oli väsynyt raskasta konttia kantaessaan.

Sitten hän lähti hoitamaan karjaansa, mutta siellä rupesi häntä niin ankarasti viluttamaan, että kun hän tuokion perästä palasi, värisi koko ruumis kuin kaisla virrassa.

Kerttu keitti kahvia ja joi sitä, mutta siitä ei ollut apua; yhä vaan vilutti.

Hän hoiti karjansa tavallista aikaisemmin päästäkseen vuoteeseen. Ehkäpä vuoteessa lämpenee, ajatteli hän, ja hautautui moninkertaisien peitteitten alle. Mutta kauan sielläkin vielä vilu ruumista tärisytti.

Viimein se kuitenkin lakkasi ja tuli yhtäkkiä niin lämmin, että vaatteet kastuivat hiestä märjiksi. Se tuntui Kertusta hyvältä, ja hän nuk-

kui levollisin mielin. Mutta aamusella ylös noustessa oli pää kipeä, siinä tuntui viimailua ja eilinen vilu palasi jälleen. Hän pukeutui nyt moninkertaisestiin vaatteisiin ennenkuin lähti karjaa hoitamaan. Mutta siitä ei ollut apua; vilu vain yltyi ja tuntui muuttuvan taudiksi.

Kun ei muuten luullut tästä pääsevänsä, niin lämmitti saunan ja aikoi kylpeä niin kuumassa, että koko ruumis ainakin lämpiäisi. Vaikka saunan löyly tuntui pyörryttävän, koetti hän väkisinkin kylpeä. Mutta silloin rupesi taju himmenemään, hän pelkäsi jo jäävänsä saunaan kuolemaan, kääräisi nopeasti vaatetta ympärilleen ja lähti pyrkimään pirttiin. Sinne hän pääsikin, mutta ennenkuin ehti sänkyyn, hamahti maailma mustaksi silmissä ja hän kaatui lattialle.

Mimmi hätääntyi: »Äiti, äiti, nouskaa sänkyyn, nouskaa tänne sänkyyn, minä peitän.»

Hetken perästä valkenikin Kertun silmissä maailma, hän pääsi sänkyyn, mihin Mimmi parhaansa mukaan hänet monilla peitteillä kattoi. Siinä kuitenkin rupesi rinnan vasenta puolta niin pistämään että henki oli salpautua. Hätä täytti Kertun mielen ja hän sanoi itsekseen: »Herra taivaan Jumala hyvästi siunatkoon, nyt tulee

kuolema.» Sydän hytkähti, kun hän muisti Mimmiä. Kasvot vääntyivät tuskasta ja koko ruumis rupesi tuisemaan, niin että peitteet värisivät.

Kertun tauti muuttui vakavaksi taudiksi ja koveni päivä päivältä. Sekin lisäsi Kertun häntä, ettei heillä sattunut käymään ketään ihmistä eikä päässyt Timolaan. Kuolemme kaikki yhteen kasaan, elukat ja ihmiset, hän ajatteli ja pelkäsi.

Tauti tiukkeni päivä päivältä. Yön aikana Kerttu houraili ja oli pitkät ajat tiedottomana, mutta päivän aikana tointui tajulleen ja Mimmin avulla hoiti karjaakin. Kolmantena päivänä iltapäivällä navetasta palatessaan hän kaatui navetan ja pirtin välille ja pyörtyi siihen tajuttomaksi. Hän jaksoi vain höpistä sekavia houre-sanoja. Kuului siunauksia ja raamatunlauseita, virsien säkeitä ja väliin höpinää lehmien lypsystä, juuston keitosta ja kaikesta sekaisin. Silmät pysyivät kauan liikkumattomina, kun Mimmi itkien rukoili äitiä nousemaan pois ja lähtemään pirttiin. Viimein sairas kuitenkin heräsi kuin unestaan ja huomattuaan asemansa kokosi kaikki voimansa, lähti ryömien konttaamaan pirttiin, ja pääsi siellä sänkyyn. Huulilta kuului hel-

poittava huokaus: »Jumala, rakas isä, meitä armahtakoon.» Tuokion perästä hän pyyhki kyynleet silmistään ja pyysi Mimmiä ojentamaan hänelle uudentestamentin. Kirja vapisi kuitenkin sairaan käsissä niin ettei lukemisesta mitään tullut. Hänen täytyi laskea auki oleva kirja rinnoilleen ja tavoitella ulkomuistista joitakin lauseita.

Kun Mimmi näki äidin lopettaneen lukunsa, tuli hän luokse ja sanoi pyytävällä äänellä: »Mitäs nyt äiti iltaseksi keittää? Emmehän me ole vielä syöneet päivällistäkään, ja mun on nälkä.»

Kyyneltulva rupesi pursuamaan sairaan silmistä ja hän sanoi: — Voi lapsikulta . . . Minä olen kipeä . . . En jaksa nousta keittämään . . . Onhan siellä voita pytyssä ja leipää hyllyllä . . . Kun ei tule mummokaan käymään täällä! . . . No, Jumala se kuitenkin lähettää enkelinsä meitä pelastamaan kuten lähetti Danielia pelastamaan jalopeurain luolasta ja Joonasta valaskalan vatsasta. Sen sanottuaan Kerttu vaipui hourailuun eikä kuullut, kun Mimmi kysyi: »Minkälainen se Jumalan enkeli on. Onko äiti nähnyt milloinkaan Jumalan enkeliä?»

Koko yön hourittuaan Kerttu tointui päivän

valjetessa tajuihinsa. Mutta hän kärsi sanomat-
tomia tuskia. Koko ruumis vääntyili kouris-
tuksissa, kasvotkin olivat muodottomat. Mutta
hammasta purren Kerttu koetti Mimmiltä sa-
lata tuskansa eikä valittanut ääneen, siunaili
vain milloin tuskalta sai sen tehdyksi. Kun
nouseva aurinko valaisi huoneen, niin Kertun
tuskat rupesivat taukoamaan. Ruumis vain
tuntui olevan voimaton, oli kuin kaikki jäsenet
olisivat olleet sidotut sängyn pohjaan. Leh-
mien ammunnan kuuluessa navetasta Kerttu
sanoi Mimmille: »Koitappas auttaa minua ylös.
Nosta päätäni ensin . . . Sillä lailla . . . Työnnä
nyt hartioitani avuksi, minä koetan käsilläni.»

Kerttu pääsi nyt istualleen, mutta samassa
maailma musteni silmissä ja hän kaatui sän-
kyyn. Hän sai vain sanotuksi tuskaiset, toi-
vottomat sanat: »Jumala rakas isä, siunaa meitä.
Ei tule minusta mitään.» Kädetkin olivat voi-
mattomat ja niin kankeat, ettei voinut pyyhkiä
silmäkuopistaan kosteutta, tuokion kuluessa
se kasvojen kuumuudesta kuivui itsestään.
Ei hän voinut enää ottaa kirjaa lukeakseen,
vaan kuiskasi heikolla äänellä: »Mimmi rakas . . .
Ota se pieni kirjasi . . . Tule tähän likelle ja lue
siitä minulle.»

Mimmi haki punakantisen aapisensa, siirsi tuolin äitinsä sängyn viereen, laski kirjan tuolille, laskeutui lattialle polvilleen ja sanoi: »Mitä minä tästä lukisin?»

— Isä meidän, vastasi Kerttu heikosti, ja kasvot vaalenivat.

Mimmi ymmärsi äitinsä taudin vakavaksi. Kirjan lehdet kastuivat kyynelistä, eikä hän tahtonut päästä alkuun. Viimein hän kuitenkin pyyhki silmänsä ja kuivaa kurkkuaan nieluskellen rupesi harvaksen lukemaan. Sairaahan huulet liikkuivat Mimmin sanojen mukaan.

Tyttö sai vaivoin sanotuksi: »Tapahtukoon sinun tahtosi». Hänen oli vaikea jatkaa, sillä silmät kostuivat ja näkö himmeni kyynelten tulviessa.

Kertun rinnasta kuului nyt korskahdus ja voimakas hengähdys. Mimmi luuli äidin nukkuvan ja pyyhki kyynelensä. Hän ei tahtonut lukemisellaan häiritä äidin unta, vaan jätti kirjan tuolille, hiipi äidin taakse sänkyyn ja painautui pitkäkseen. Kun navetasta kuului myötäänsä lehmien haikea ammunta, niin Mimmi tuokion perästä alkoi hiljalleen nykiä äitiä ja pyydellä: »Voi kun Ilokukka ja Mansikki ammuvat! Eikö äiti jo jaksaisi nousta,

lähtisimme navettaan? . . . Johan äiti nyt on saanut nukkua . . . Nouskaa nyt toki jo.

Ulkoa rupesi kuulumaan askeleita. Mimmi hyppäsi pystyyn ja meni ovelle kuin lentämällä. Oven avattuaan hän käsiään räpyttäen alkoi hokea: »Mummu rakas, mummu rakas, kun tulitte. Äiti on ollut kipeä, se nukkuu nyt eikä ole herännyt, vaikka minä olen herätellyt lehmä hoitamaan.»

Mummo ei puhunut Mimmille mitään. Outo aavistus povessaan kiirehti hän sängyn luo ja tarkasti nukkujaa. Silloin hänen kasvonsa vaalenivat, hän liitti kätensä ristiin ja sanoi syvällä äänellä: Rakas Jumala, kaikkivaltias isä, hyvästi siunatkoon. Mummo luki hiljaa isämeidän ja herransiunauksen.

Sitten vasta kysyi Mimmiltä: »Onko se äiti jo kauankin nukkunut?»

— Aurinko nousi juuri ja paistoi tästä akkunasta tuohon seinään.

Kun navetasta kuului myötäänsä lehmien ammunta, niin mummo pyyhki esiliinallaan kasvonsa ja sanoi: »Lähdetään nyt, Mimmi rakas, hoitamaan lehmä. Annetaan äidin nukkua, että paranee, kun on ollut kipeä.»

Kun navetan ovi avautui, rupesivat lehmät

hätäisinä ja palavin silmin riekkumaan, ilmoittaen tuskaisaa ikäväänsä, jonka veroista ne eivät olleet ikäänään tunteneet. Mummo antoi lehmille ensiksi vettä, mutta ei niin paljon kuin ne olisivat juoneet. Sitten ne saivat heiniä ja vähän ajan perästä lisää vettä. Haettuaan lypsyastiat mummo rupesi lypsämään. Mutta lypsäessä eivät lehmät malttaneet syödä vihkojaan, ne vain kiitollisina nuolla lupsuttivat mummon kuvetta.

Mummo kuuli Mimmiltä, ettei äiti ollut eilen jaksanut lehmiä lypsää eikä kahteen päivään keittänyt mitään ruokaa. Hän keitti nyt juustoa ja söi sitä Mimmin kanssa. Syödessä Mimmi sanoi: »Minä herätän äidinkin syömään, se on ollut monta monituista päivää syömättä, sen on nälkä.»

— Älä mene herättämään. Annetaan sen nukkua, sanoi mummo tyynesti.

Siihen tyytyi Mimmikin, pisteli ahnaasti juustoa ja sanoi: »Äiti aina teitä ikävöi tulevaksi. Nyt te tulitte, mutta äiti ei herää.»

— Annetaanhan sen nukkua, vakuutteli yhä mummo.

Syömästä päästyä mummo sanoi: »Lähdetään nyt meille, Mimmi. Onpa teillä sievä kelkka,

otetaan se mukaan; jos sinä uuvut lumista tietä tarpoessasi, niin minä vedän sinua kelkalla.

— Kyllä minä jaksan kävelläkin, sanoi Mimmi iloisesti ja laittautui lähtöön.

Timolan väki kummasteli, kun mummo tuli Mimmin kanssa. Muutenkin mummon kasvoissa väikkyi jotakin outoa. Nuori emäntä kiirehti kysymään: »Mitä sitä nyt Lummelahdesta kuuluu?»

— Sieltä kuuluu kummia, sanoi mumo syvästi huohtaen.

— Mitä kummia? Onko kuoltu vai mitä? kiirehti emäntä kysymään.

Mummo katsahti Mimmiin ja viittasi emäntää kädellään, mistä emäntä ja kaikki muutkin ymmärsivät kiertää Mimmiä. Sitten mummo rupesi kertomaan viimeöistä untaan. Hän oli nähnyt samanlaista unta kuin Pekka vainajan-kin kuoleman edellä. Reellä vedettiin jotakin outoa, ja ihmisjoukko seurasi perässä. Ja meille oli tehty uusi sievä huone, oikein sievä ja valoisa. Se tietää minulle aina kuolemaa, kun uuden huoneen näen. Tänä aamuna herättyäni en saanut tunnonrauhaa, vaan piti päästä lähtemään sinne, missä minua tarvittiin. Oli aivan Jumalan johdatus.

— Vai semmoista kuuluu, vai semmoista kuuluu! toistelivat ihmiset.

Sitten mummo sanoi mietteissään: »Kun olisi joku joka lähtisi Pienelään ja pyytäisi Ingan tulemaan tänne. Lähtisimme Ingan kanssa pesemään ja korjaamaan ja hoitamaan elukoita.»

Palvelustyttö Liina lähti Pienelään, ja kohta olikin kirkassilmäinen reipas Inga Timolassa valmiina lähtemään. Mutta isäntä sanoi, että on paras mennä hevosella ja tuoda ruumis tänne riiheen odottamaan viimeistä lähtöä.

— Sehän on viisain tuuma, sanoi Ingakin. Ehkä olisi parasta täältä ottaa lautakin, jos sieltä emme löytäisi.

— Sitähän minä juuri ajattelen, että pannaan tuolta riihen luota Pekka vainaan lauta rekeen, niin siellä ei tarvitse hapuilla, sanoi isäntä ja lähti valjastamaan hevosta.

Kun mummo rupesi lähtemään, niin pyrki Mimmi mukaan, mutta mummo sanoi vakavasti: »Minä menen tuon Ingan kotona käymään, olehan sinä täällä niin kauan.» Siihen tyytyi Mimmi ja jäi sormi suussa ja vesikiehteet silmissä katsomaan lähtijöitä.

Ilta jo hämärsi, kun mummo ja Inga tulivat. Mimmi oli itkemässä: kun ei tule se mummo,

että lähdettäisiin äidin luo kotiin. Emäntä koetti häntä parhaansa mukaan tyyntyttää ja hyvittää.

Mummo rupesi myös puhelemaan: »Antaa äidin nukkua, jotta tulee terveeksi. Lähdetään huomenna.» Siihen Mimmi tyytyi, istui mummon viereen ja painoi päänsä hänen kylkeensä juuri kuin olisi siinä ainoan turvansa vaistonnut.

Huomenis lähdettiin noutamaan Timolaan lehmät ja kaikki talon tavarat. Mummo otti nyt Mimmin mukaan, ja kun tämä ei löytänyt äitiä, niin mummo sanoi: »Äiti on mennyt Jumalan luokse; siellä se tulee terveeksi; ei tuntenut muuten paranevansa.»

Sormea suussaan pyöritellen kysyi Mimmi suruissaan: »Milloinka se äiti sieltä Jumalan luota tulee?»

— Eihän sitä tiedä, milloin se sieltä joutuu, mutta me lähdetään meille ja viedään sinne meidän navettaan Ilokukka ja Mansikkikin. Siellä me yhdessä niitä hoidamme. Sitten ei tulekaan äitiä ikävä, jos se viiptyykin.

Mimmi otti punakantisen aapisensa poveensa ja yhtä ja toista kysellen lähti mummon kanssa Timolaan. Siellä hän riisui päällysvaatteet yltään, kuin ainakin kotonaan, mutta aapistaan

piti käsissään ja sanoi pyytävällä äänellä mummolle: »Missä minä pitäisin tätä kirjaani, ettei Pauli ja Hannes saisi sitä repiäkseen?»

Mummo otti kirjan ja sanoi: »Pidetään täällä minun kirjojeni joukossa . . . Eihän toki sinun kirjaasi kenenkään repiä anneta.»

Mummo pani kirjan omaan kirjahyllyynsä toisten väliin, istui sitten penkille Mimmin lähelle ja silittäen lapsen pellavaista päätä sanoi raskaasti:

— Lapsi parka.

Mimmi ei tuota äänensävyä ymmärtänyt, painautui vain lähemmäksi mummoa. Mummon silmät katsoivat kosteina suoraan eteensä.

KOLMAS LUKU.

Timolan mummo piti Mimmistä hyvää huolta, mutta kun talossa oli paljon lapsia, niin näytti Mimmi olevan liikaa talon isäntäväen mielestä. Sen tiesivät talon lapsetkin, minkä vuoksi lapsijoukossa syntyi usein riita, johon Mimmi oli syytön, mutta sai kuitenkin ensimmäiseksi korvilleen ja kiitti kun itkukurkussa pääsi mummon turviin. Siten aika kului tulevaan kesään.

Tänä keväänä oli tähän Hailikannan seurakuntaan tullut uusi kappalaispappi Uuno Pilvensalo. Pastori Pilvensaloa sanottiin hyväksi ihmiseksi ja myöskin hänen komeaa rouvaansa kiitettiin. Pastorin rouvasta tiedettiin myös »ettei hän työtä tee eikä kehrää». Kun ei pastori Pilvensalolla ollut lapsia, lähti Timolan mummo nyt juhannuskirkkoon Mimmin kanssa siinä toivossa, että pastori Pilvensalon herrasväki ehkä ottaa Mimmin hoiviinsa. Timolasta oli kirkolle kolmen penikulman matka, minkä vuoksi mummo lähti kolme päivää ennen juhannusta. Kaikki kielsivät häntä ottamasta Mimmiä mukaansa, mutta mummo ei kieltoa kuunnellut. Hän varusti eväskontin, ja kun aamuaurinko tuona päivänä oli ehtinyt puitten latvoille, nähtiin mummon ja Mimmin vainioitten takana painuvan tien aukon kohdassa näkymättömiin, Mimmin iloisena hyppiessä ja sinne tänne juoksenellessa.

Ennen puoltapäivää juhannusaattona olivatkin matkalaiset jo istumassa pappilan korkeilla kattopäällisillä portailla. Hetken vain olivat siinä odotelleet, kun pastori Pilvensalo rouvineen palasi kävelyltä. Eivät olleet näkevinäänkään istujia eivätkä vastanneet edes mummon hy-

väänpäivään siitä sisälle mennessään. Mutta pienen hetken perästä, saatuaan riisutuksi kävelytakkinsa, harsonsa ja hattunsa tuli rouva ystävällisesti tervehtimään mummoa, istui vastapäätä toiselle penkille ja alkoi kysellä, mistä kaukaa oltiin, oliko hänellä iso koti, paljonko oli ihmisiä, paljonko lemmiä ja muuta sellaista.

Viimein rouva kysyi, oliko tämä tyttö talon lapsia.

Mimmiltä meni sormi suuhun, ja hän painoi päänsä mummon kylkeen, kun kuuli hänestä ruvettavan puhumaan.

Mummo hieman rykäisi ja silitti laihalla suonikkaalla kädellään Mimmin päälakea ja sanoi vakavasti:

— Ei ole talon lapsia. Tämä on täysi orpo, ei ole isää eikä äitiä, täällä makaavat haudassa kumpainenkin.

— Orpo . . . kaunis lapsi . . . Kuinka vanha hän on? sanoi rouva osaaottavalla äänellä.

— Tulevassa kuussa Jaakon päivänä täyttää kuusi vuotta.

— Orpo-raukka. Milloin hän jo jäi orvoksi?

— Tämä oli täyttämässä kolmannen ikävuotensa kun heinäkuussa heinäniityllä ollessa ukkonen surmasi isän. Sitten äiti asui tämän tyt-

tönsä kanssa mökissään, mutta taisi liian paljosta työstä saada sairauden. Viime marraskuussa kuoli äiti.

— Orporaukka . . . Kovasti on Jumala koetellut . . . Siitä saakkako lapsi on ollut teillä?

— Siitä saakka. Olin ensimmäinen näkijä, kun tapasin tämän kuolleen äitinsä luota mökin pirtissä.

— Voi, voi . . . Vai sillä lailla tapasitte . . . Mutta Jumala kuitenkin laittoi niin, että lapsi pääsi turviin. Hän saanee olla teidän turvisanne edelleen, ettei tarvitse joutua kunnan huutolaiseksi.

— Kyllä kai sitä olisi ruokaa hänellekin, mutta yksi asia minua surettaa. Talossa, miniälläni, joka hoitaa talouden ja on emäntänä, on paljon lapsia, joten aina näkyy, että tämä on liikaa. Sen tietävät lapsetkin, että tämän kohdalla on aina matala aita. Jos mitä lapsijoukossa tapahtuu, niin tämä saa syyn ja kurituksen toisten päästessä syyttömiksi.

Rouvan kasvot saivat kärsivän ilmeen. Puidistaen korkeatukkaista päätään hän virkkoi: »Voi, voi.»

Mummo katsahti Mimmiin, mutta kääntyi samassa rouvaan ja sanoi:

— Minä olen kuullut, että teillä ei ole lapsia, ja siksi otin tämän tytön mukaani näyttääkseni teille, ottaisitteko ehkä te sen hoiviinne, ettei todellakaan joutuisi kunnan huutolaiseksi.

— Oh-hoh, oh-hoh, virkkoi rouva päätään pudistaen.

Samassa tuli pastori sisältä ja istui rouvan lähelle penkille. Rouva kääntyi silloin pastoriin ja sanoi:

— Kuulepas sinä, Uuno, tuo lapsi on orvoista orvoin. Hän oli kolmivuotias, kun salama löi isän kuoliaaksi, ja viime marraskuussa on äiti kuollut mökkiinsä, josta tämä Timolan vanha emäntä on kuolleen äidin luota pelastanut tämän tytön. Ja kun Timolassa kuuluu olevan paljon lapsia, joten tämä tuntuu siellä liialta, niin emäntä on tuonut tytön tänne ja kysyy ottaisimmeko me hänet hoiviimme... Ja eiköhän otetakin.

Pastori mietti hetkisen ja sanoi sitten tyynesti:

— Sinä saat päättää.

Rouvan punakat kasvot muuttuivat iloisiksi ja suurista silmistä leimahti ihastus, kun hän ojensi kumpaisenkin kätensä tyttöä kohti ja sanoi iloisesti: — Jumala on orpojen isä. Tule nyt tänne minun syliini!

Mimmiä ihastuttivat monet sormukset, joita kiilui rouvan kuultavan puhtaissa sormissa. Hän meni hymysuin rouvan luokse. Tämä otti hänet syliinsä, istutti polvelleen, puristi kaksin käsin pulleaa rintaansa vasten ja kysyi:

— Mikä sinun on nimesi?

— Mimmi.

— Vai Mimmi sinä olet. Rupeatko sinä minun tytökseni?

Mimmin sormi meni jälleen suuhun. Hän painoi korvallistaan lujemmin rouvan pehmeään rintaan ja virkkoi kuiskaten: — Rupean.

Rouva silitti nyt Mimmin otsaa, missä vas- kelle vivahtava pellavatukka oli yli pään kam- mattu, ja sanoi painokkaasti:

— Jumala on orpojen isä. Nyt et sinä enää ole orpo, lapsikulta.

Sitten rouva kääntyi mummoon päin ja sanoi:

— Älkää olko enää Mimmistä huolissanne. Mieheni ja minä pidämme nyt häntä ihan omana lapsenamme.

— Jumalalle kiitos! virkkoi mummo ja kyy- nelet rupesivat pyrkimään silmäkulmiin.

Pastori istui selkä porrasten kaidetta vasten, nosti suorana sojottavan jalkansa toisen päälle, ja sanoi miettivästi:

— Ei emännän kuitenkaan tarvitse luulla, että tyttö miksikään korkea-arvoiseksi neidiksi täällä paisuu. Kun tyttö on alhaisen kansan lapsia, niin on hänelle onnellisinta pysyä omassa säädysään. Mutta vaikka hänestä tuleekin vain kunnan karjakko, niin silloinkaan hän ei ole tyhjään elänyt.

Nyökytellen lihavaa päätään pastori jatkoi:

— Me puolestamme kyllä teemme paras-
tamme, siitä saatte olla vakuutettu.

— Se on jo paljon. Enempää minä en uskalla toivoakaan — sanoi mummo. — Minä olen ikäni koettanut olla armelias köyhille ja köyhien turvattomille lapsille. Mutta tämä Mimmi on erityisesti minun sydämelläni senkin vuoksi, että hänen isänsä oli meillä viisitoista vuotta renkinä eikä kertaakaan tehnyt toisin kuin oli toivottu. Monesti hän teki paremminkin. Ja hänen äitinsä oli kaksikymmentä vuotta meillä, ensin ruotilaisena, jouduttuaan kolmivuotiaana orvoksi ja sitten palvelijana, kunnes tämän isän kanssa tuli naimisiin, eikä sillä ajalla kertaakaan mieltäni pahoittanut. Sitten, heidän mentyä naimisiin, me annoimme maata, jotta he saisivat tehdä mökin. Annoimme valmiin niityn, josta he joka kesä

saivat enemmän kuin yhden lehmän heinät. Se niittypä kuitenkin oli surman paikka Pekka-vainajalle. Siellähän se oli se iso kuusi, jonka juurelta salama hänet surmasi. Siinä meni roteva mies.

— Tämän Mimmin äitikinkö oli teille joutunut orpona? — keskeytti rouva mummon kertomuksen.

— Niin. Hänen äitinsä, Mimmin äidin äiti, oli tavattoman kaunis ihminen ja hän joutui erään merikapteenin kanssa kihloihin. Kapteenille hän synnytti tytön ja tytön ollessa kolmi-vuotias sai hän tietää sulhasensa merionnettomuudessa hukkuneen. Se tieto koski niin, että hän sai halvauksen ja kuoli samana päivänä.

— Merikapteeni . . . Mimmi ei siis olekaan aivan talonpoikaista perää, vaan hänessä on muutakin verta, sanoi rouva, katsoi hymyillen Mimmin kirkkaiseen suuriin silmiin ja silitti päätä.

— Sinun äitisi äiti, isoäitisi, kuuluu olleen tavattoman kaunis. Kun sinulla ei ole muutaakaan perintöä, niin perinet sen isoäitisi kauneuden lapsikulta . . .

Sen sanottuaan rouva suuteli tyttöä ja vieläkin helleemmin puristi tyttöä rintaansa vasten.

Tuokion perästä hän kuitenkin hellitti, nousi ja sanoi hymyillen:

— Lähdepäs nyt täältä sisästäkin päin näkemään tätä uutta kotiasi.

Samalla hän nyökäytti mummolle päätään ja sanoi:

— Emäntä on hyvä ja tulee myös.

Tultiin saliin, jossa oli kattoon saakka ulottuvia kasveja. Mummo ei ollut nähnyt tällaista kauneutta ja siksi hän huudahti:

— Hyvä Jumala, millaisen kodin Mimmi saakaan. Mutta osaatkohan sinä alussa olla niin, ettet tekisi pahaa noille kasveille.

— No älkää huoliko, kyllä me Mimmin kanssa tulemme toisemme ymmärtämään, sanoi rouva, istutti mummon kukitetulla vaatteella verhottuun keinutuoliin ja poistui sitten keittiöön.

Hetken päästä palvelija toi kahvia ja rouva viittasi tarjoamaan sitä ensin mummolle. Mummon ottaessa kahvia ja leivoksia tarjottimelta rouva taputti Mimmiä kasvoille ja iloisesti hymyillen sanoi:

— Tietääkö Signe, että tässä on tämän talon ainoa lapsi, näin isona syntynyt esikoinen.

— Onneapa olkoon vastasyntyneelle! virk-

koi palvelija hiukan hämmästyneen näköisenä.

Rouvan ottaessa kahvia palvelija katsoi Mimmiin ja sanoi:

— Sievä lapsi. Kyllä siinä ei teon vikoja ole.

— Ei olekaan, Jumalan kiitos, sanoi rouva-kin ja katseli Mimmiin, joka vaistomaisesti lähenteli mummon tuolia.

Sitten rouva haki Mimmillekin kahvia, kaatoi toiset puolet kermaa, sekoitti siihen sokeria, pani lautaselle monenlaiset leivokset ja opasti Mimmin matalammalta pöydältä niitä nauttimaan.

Juotuaan toisen kuppinsa mummo kaivoi pövestään aapisen ja sanoi:

— Kirjoineen se Mimmi taloon tulee. Tässä on sen kirja, jota se meillä on huolitellut, ettei joutuisi talon pienten poikain revittäväksi, ja hukassa se ehkä olisikin, jos minä en olisi tallettanut. Tämä on merkillinen kirja. Katso-kaahan rouva! Tässä kirjan ensimmäisellä leh-dellä näkyy orvon kyynelet. Se on kastunut Mimmin kyynelistä hänen lukiessaan tätä lukua kuolevan äitinsä vuoteen ääressä. Sen tähden se on noin kurttuiseksi kuivunut. Näkyy ihan pisaroitten sijat.

— Ihmeellistä! — huudahti rouva . . . Todella ihmeellistä . . . Tämä on niin merkillinen ja arvokas kirja, että Mimmin pitäisi kaikin mokomin ymmärtää säilyttää se elämänsä halki . . . Minun täytyy näyttää Uunolle.

Sen sanottuaan rouva mennä lehahti kansliaan, missä pastori oli asiakkaiden kanssa toimessaan.

Hetken perästä tuli sitten pastorikin saliin aukinainen aapinen kädessään ja kasvot loistaen sanoi:

— Tämä on merkillinen kirja. Me säilytämme sen tallessa, kunnes Mimmi ehtii siihen ikään, että osaa antaa sille oikean arvonsa . . . Orvon kyynelet.

Sitten pastori näytti kirjaa Mimmille ja kysyi:

— Luitko sinä tästä kirjasta äidillesi hänen kuollessaan.

Mimmi osoitti hienolla valkoisella sormellaan paikkaa ja sanoi:

— Luin vain tuohon asti, en nähnyt enempää . . . Eikä äiti tahtonutkaan enempää, huokasi vain raskaasti ja nukkui.

Pastori silitti Mimmin päätä ja sanoi mummulle:

— Ajatelkaas minkälaista lääkettä oli kuolevan äidin sydämelle kuulla Jumalan pyhimmät sanat viattoman lapsen äänellä. Ja nuo kyynelet tuossa paperilla ovat meille juuri kuin Jumalan sormilla kirjoitetut käskysanat . . . Moosesen taululla.

Pastori lupasi panna kirjan talteen. Hän lähti se kädessä omaan kamariinsa.

Mimmin mieli nyrvähti pahaksi, kun hän näki kirjaansa vietävän. Hän tuli mummon luokse ja sanoi nureksien:

— Minun kirjani . . .

Kun rouva huomasi sen, hypähti hän hyllyvältä istuimeltaan ja sanoi:

— Lapsikulta, älä sure kirjaasi. Onhan meillä kirjoja. Hän otti nenäliinansa, jolla pyyhki Mimmin kasvoja, ja pyyhkiessään hoki suopeasti:

— Orvon kyynelet . . . Toivottavasti voin kuitenkin, Jumalan kiitos, pyyhkiä sinun kyyneleesi . . . Nyt ne lapsen silmät kirkastuivat entistä kirkkaimmiksi ja kasvotkin tulivat punaisiksi kuin mansikka.

Sitten rouva toi kuvalehden, levitti sen matalalle pöydälle ja sanoi:

— Katsopas tätä . . . Katsopas, tuossa isä

ja äiti ajaa köröttävät joulukirkkoon ja pieni tyttönen istuu välissä. Ehkä senkin nimi on Mimmi. Hevonen juosta lönköttää, ja tuolta näkyy kirkko.

Mimmi alkoi selailta kuvalehden sivuja ja näkyi unohtaneen oman kirjasurunsa. Rouva istahti tuoliinsa ja kysyi mummolta:

— Onko Mimmi papin antama nimi vai onko jokin lyhennys.

Mummo hieman rykäsi ja sanoi:

— Papin antama nimi on Vilhelmiina. Äitinsä äidiltä on hän sen perinyt. Mutta äiti ja isä alkoivat kutsua Mimmiksi, ja siksi me kaikki muutkin olemme kutsuneet.

— Aika soma nimi lapselle, mutta kun hän kasvaa isoksi, niin me rupeamme kutsumaan Minnaksi, sanoi rouva tuntien jo oikeutensa tällaiseen nimenmuuttoon.

Mummo hykähti ja sanoi hymyillen:

— Sehän menee sitten niinkuin luotua latua. Hän on iso-äidiltään perinyt nimensä ja tätä juuri kutsuttiin Minnaksi.

Rouva ei kerinnyt siihen jatkaa. Palvelija ilmestyi ovelle ilmoittamaan, että päivällinen oli pöydässä.

Rouva nousi ja sanoi:

— Lähdetäänpäs sitten päivälliselle . . .
Emäntä, olkaa hyvä.

Päivällispöydässä rouva istutti mummon vierelleen ja sanoi:

— Emäntä johtaa nyt tällä kerralla vielä Mimmin syöntiä. Sitten emännän mentyä koettamme tulla toimeen omin väkimme.

Lapsen silmät rupesivat pyörimään ja hän virkkoi tuskin kuuluvasti:

— Mihinkä se mummo menee?

Mummo kiirehti sanomaan:

— Minä lähden vielä käymään Timolassa Hanneksen, Paulin, Hiljan, Liinan ja Lemmen luona.

— Tuottehan te sieltä minun kuppini? kuului Mimmin suusta harras pyyntö.

Kaikki purskahtivat nauramaan, mutta mummo ehätti sanomaan:

— Tuonhan minä toki. Mitenkäs minä sen jättäisin tuomatta, isäsi tekemän maalatun pahkakuppisi.

Siihen tyytyi Mimmi ja söi hyvällä halulla rasvaista lihapullaa ja voileipää ryypäten aina maitoa pienestä kupista, johon rouva kaasi lisää, kun näki entisen vähenevän.

Päästiin jälkiruokaan. Palvelija kantoi kulle-

kin suuret vadilliset kermavaahtoa, johon oli sekoitettu sokerikakkua ja siroteltu vaarainhilloa. Mimmin silmät pälyilivät toisiinsa, mutta kun kaikki kävivät jälkiruokaan käsiksi, niin Mimmikin rupesi kirkkaalla lusikallaan nostelemaan suuhunsa pehmyttä ruokaa.

Rouva kääntyi mummoon ja kysyi:

— Tietääkö emäntä, mikä tämän ruuan nimi on?

Mummo hymähti ja vastasi:

— Lienee tämän nimikin »Makea», kun on itsekin niin makeaa. Kaikkihan ne ovat nimensä kaltaisia.

Rouva selitti hymysuin:

— Tämän nimi on »Pappilan hätävaraa».

— Ettäkö tällaiseen pappilassa varaudutaan silloin kun hätä on. Kyllä minun mielestäni tälle vaan sopisi paremmin nimeksi »Makea», sanoi mummo ja aikoi lopettaa syöntinsä, vaikka vati oli vasta puolillaan.

— Meillä oli ennen tapana sanoa, että ennen lukkari pois kirkosta ennenkuin kiisseli mahasta.

Rouva ja mummo hyrähtivät makeaan nauruun, ja kun rouva näytti hyvää rohkaisevaa esimerkkiä, uskalsi mummokin pistellä vatinsa

tyhjäksi. Hän kääntyi sitten Mimmin puoleen ja sanoi:

— Sinä lapsirukka taidat haljeta tämän ma-
kean ääreen. Heitä nyt jo pois.

Mimmi totteli ja laski lusikkansa vadin lai-
dalle. Ja kun tytön suupielistä näkyi, mitä
hän oli viimeksi syönyt, pyyhki mummo esi-
linallaan nuo liiat jätteet.

Syömästä päästyä mentiin taas saliin, ja siellä
Mimmin silmät ennen pitkää rupesivat vieräh-
telemään kiinni. Näkyi tulevan uni.

Rouva saattoi lapsen omaan kamariinsa ja het-
ken perästä palattuaan sanoi hymyillen:

— Makeatapa oli Mimmille tämän talon uni.
Heti kun pääsi pehmeään vuoteeseen, vierähtivät
silmit umpeen.

Mummo nousi istuimeltaan.

— Taitaa olla viisainta, että jätän Mimmin
nukkumaan ja lähden tuonne isoon pappilaan
tervehtimään vanhaa rovastinnaa. Se on aina
minulle niin hyväntahtoinen... Olen siellä
yötä, huomenna käyn kirkossa ja sitten lähden
rientämään kotiin.

Mummo ojensi rouvalle kätensä hyvästel-
lökseen ja sanoi:

— Olen kovin iloinen Mimmin kohtalosta.

Rouva tarttui mummoa käteen, vei hänet kamariinsa, missä Mimmi oli nukkumassa, ja sanoi:

— Lähdetään nyt vielä katsomaan Mimmiä, vaikka hän nukkuukin.

Mimmi nukkui hyllyvällä sohvalla kukitetun kevyen peitteen alla niin että kasvot vain näkyivät. Luultavasti hän näki unta, koska huulet liikkuiivat, suupielet vetäytyivät mieluiseen hymyyn ja koko ruumis hieman vavahteli.

Mummo ja rouva katsoivat sitä hetkisen. Molemmat olivat puhumatta, ettei Mimmi heräisi. Viimein kuitenkin mummon kädet menivät vaistomaisesti ristiin ja hän sanoi liikuttuna:

— Tosi on, kuten sanotaan, että on se osa orvollakin, vaivaisellakin Jumala.

NELJÄS LUKU.

Pastori Pilvensalon perheeseen syntyi lapsi, sitten toinen ja kolmaskin. Mimmiä koetettiin taivuttaa lasten hoitoon, mutta rouvan mielestä ei hänestä siihen ollut, ei komentamalla eikä opilla millään.

Elukkain hoitoon oli hänellä luontaisempi taipumus kuin ihmislasten valvojaksi. Karjanhoitoon hän aina vaan pyrki ja navetasta hän aina toi uutisia, miten mikin lehmä häntä nuoli ja hyväili, kun harjasi selkää ja kaulaa. Ja miten ne alkavat parsissaan kiekkoa, kun hänet näkevät harja kädessä, ja jokainen toivoo joutuvansa ensimmäisenä hänen harjattavakseen.

Isommaksi tultuaan Mimmi saikin yksinomaiseksi tehtäväkseen karjan hoitamisen. Ja sitten ei Mimmiä enää kutsuttu Mimmiksi, vaan Minnaksi.

Minna oli nyt tänä kesänä täyttänyt seitsemäntoista vuotta, ja alkoi kuulua, että taloon syksystä otetaan koulunkäynyt karjakko ja että Minna sitten tulee auttelemaan karjakkoa ja sisäkköä. Minnaa huolestutti tämä kohtalon käänne. Joskus nähtiin hänet surullisissa miesteissä, mutta kukaan ei siitä välittänyt.

Insinööri Hövelinin perhe ja pastori Pilvensalon perhe olivat keskenään hyviä naapureita ja etenkin rouvat kävivät usein toisissaan. Tästäkin syyskuun iltana rouva Hövelin tuli rouva Pilvensalon vieraaksi. Mutta tänä iltana eivät rouvat olleet kuten ennen salissa, vaan rouvan kamarissa; näytti siltä, että heillä oli jotakin

kahdenkeskistä puhuttavaa. Sinne kutsuttiin nyt Minna kolmanneksi.

Minnan kasvot olivat entistä punakammat, kun hän istahti ovenpieleen. Mitähän tämä nyt on, kun näyttävät niin asiallisilta, hän ajatteli. Eikä hänen kauan tarvinnutkaan siinä istua, kun oma rouva kääntyi häneen päin ja sanoi ystävällisesti:

— Kuulepas sinä Minna hyvä, tämä naapurin rouva on tullut kysymään, saisiko hän sinut tulevaksi vuodeksi karjakokseen. Meille tulee tänä syksynä koulunkäynyt karjakko, mutta minä en silti käske sinua luotani pois, vaan sinä saat jäädä sisäkön ja sen tulevan karjakon apulaiseksi, jos niin tahdot. Mutta jos mieluummin tahdot lähteä tämän hyvän naapurimme palvelijaksi, niin en kiellä.

Minna mietti pitkään. Korvanlehdetkin kävivät tulipunaisiksi. Viimein hän sanoi:

— Kyllä minä en ikinä rupea kahden palvelijan käskettäväksi. Ennemmin lähden Timoiaan. Ehkäpä antavat minulle työtä ja ruokaa ... Mitäpä tästä elämästä muuta onkaan, kunhan päivä menee toinen tulee.

Rouva Hövelin tekeytyi nyt hartaaksi pyytäjäksi. Hän virkkoi:

— Kyllä minä sen uskallan taata, ettei meillä ole pahempi kuin tässäkin talossa. Meillä on yhtä hyvä navetta kuin täälläkin eikä muukaan ole pahemmin. Ja meidän nuori väki on iloista väkeä, niin ettei meillä ikävä ainakaan tule vaivaamaan. Meidän nuoret remuavat, niin etteivät harakatkaan uskalla olla katolla.

— Orvolla ei ole iloja, sanoi Minna ja nosti esiliinaa silmiinsä päin.

Talon rouva sanoi nyt ystävällisesti:

— En minä sentään Minnana lähtisi Timo-
laan, kun on niin hyvä palveluspaikka tie-
dossa . . . Sinä olet kasvanut ihmisten ilmoilla,
miten sinä lähtisit sinne erämaan kätköön, Ju-
malan selän taakse. Pitäisin sinua vedessä juo-
tavana, jos nyt lähtisit sinne.

Minnasta tuntui oudolta ajatella menoa Hö-
velinien perheeseen, mutta ei tahtonut tehdä kui-
tenkaan toisin kuin hänen suuri hyväntekijänsä
toivoi ja kehoitti: — No, jospa häntä sitten
koetan, virkkoi hän. — Tottapahan taivaan
alus on auki, jos ei minussa ole paikkani täyt-
täjää.

Rouva Hövelin tarttui Minnan käteen ja sanoi
iloisesti:

— No, tuohon käteen. Minä olen sitten

siinä varassa. Mutta puhutaanpa vielä palkasta. Mitä sinä meinaat vuodelta?

— Saatte maksaa mitä näette minun ansaitsevan, sanoi Minna ja lähti ulos asioilleen.

Mutta Minnan mentyä talon rouva sanoi:

— Joutaapahan Minna tulla tuntemaan muutakin kuin mitä meillä on tuntenut. On kasvatettu kuin kukkaa kämmenellä. Toivoin siitä saavani lapsenhoitajan, mutta sitä siitä ei tullut. Muuhun hänellä ei ole taipumusta kuin elukkain hoitoon. Luultavasti teillä, missä karja ei ole niin suuri, tulee menestymään hyvinkin.

— Eipä häntä meillä muualle käsketäkään, kunhan vaan karjansa hoitaa, sanoi rouva Hövelin ja nousi lähtemään.

Oli tullut marraskuun ensimmäinen päivä, jolloin Minnan oli lähdettävä uuteen palveluspaikkaansa.

Juuri kun Minna kyynelsilmin jätteli hyvästiä talonväelle, tuli pastori Pilvensalo juhlallinen pyhyys leveissä kasvoissaan ja toi Minnalle talteen panemansa vanhan aapisen ja sanoi:

— Nyt sinun lähtiessäsi pahaan maailmaan, jossa ei ole sinun kohtalosi huoltajaa, annan minä tämän merkillisen aapisesi edes vähäi-

seksi oppaaksi elosi tiellä. Ja suokoon Jumala, että tämä kallis muisto pysyisi sinulla varjelevana kilpenä kaikkea maailman elämän saastaa vastaan, ettei sinun tarvitsisi vuodattaa rietauden eikä synnillisen elämän tuottamia kyynelitä.

Sen sanottuaan pastori antoi kirjan Minnalle, joka kyynelsilmin kiitti kaikesta. Puristaessaan vielä Minnan kättä pastori sanoi painokkaasti:
— Toivon, että muistat sanani.

Insinööri Hövelinillä oli kuusi poikaa, joista vanhin Benjami oli jo ylioppilas ja kuului lukevan tuomariksi. Se rupesi salaisesti hyväilemään Minnaa taivuttaakseen tämän uskomaan hänestä hyvää.

Tähän asti oli Benjami lähennellyt sisäpiikaa Manta ja Manta alkoi uskoakin Benjaminia tulevaksi miehekseen. Nyt Minnan tultua taloon Mantan terävä ja kaikkea seuraava silmä huomasi Benjaminin mieltymyksen Minnaan. Eräänä marraskuun päivänä Manta tuli navettaan Minnan ollessa siellä karjaa hoitamassa ja sanoi:

— Kuulepas sinä Minna, minä en saa mielestäni erästä asiaa enkä malta olla siitä sinulle

ilmoittamatta, kun täällä nyt ei näy olevan muita korvia kuulemassa kuin lehmien.

Minna seisahtui naurahtaen Mantan luokse ja sanoi iloisesti:

— No, kun ei useampia asioita ole niin sano pois.

— Elähän naura. Ei se ole naurun asia, sanoi Manta tosissaan.

— Eipähän tässä nyt vielä itkeäkään osaa, vastasi Minna yhä nauraen.

Manta tekeytyi yhä totisemmaksi ja sanoi:

— Minä olen huomannut, että tuo Benjami on ruvennut sinua hyväilemään, ja olen siksi ajatellut sanoa sinulle, että älä usko liikoja. Herraspoikiin ei ole luottamista.

Manta ei kerinnyt sanoa enempää, kun Minna jo vastasi:

— Hopsista pussiin ja pussin suu auki. Älä virka viheliäinen, älä vaivainen valita. Minulla on toki yhtä suuret silmät päässäni kuin sinulla-kin näkemään, mitä missäkin on. Vai minä nyt tuon vedessä juotavan haikaran hyväilemisiä jonakin pitäisin. Hyh! Kyllä minä toki tiedän linnuksi tiaisen. Kyllä siltä huolelta saat yösi nukkua niin makeasti kuin muuten osaat.

— Niin . . . Minä vain sanoin hyvän hy-

vyyttäni, kun sinä olet ollut vähemmin täällä maailman jaloissa kuin minä. Kun sinä olet kaunis ja sorja, niin voisi ehkä luulla sentähden herraspoikien sinusta pitävän.

— Kaunis . . . Hui-hai . . . jopa olet lapsekas. Vehnäkakku on kaunis enkä minä. Mutta sijaani minä vältän. Nämä kulipäät eivät välikään kauneudesta, kunhan vaan saavat hyvää hoitoa, sanoi Minna hieman ylpeästi ja rupesi toimiinsa.

Nähtyään Minnan hyväilemisen turhaksi, Benjami rupesi tekemään hänelle kaikenmoista kiusaa ja pilaa. Kun hän sai Minnan itkemään, niin heti nauraa hohotti niin pirullisesti kuin taisi. Eikä Benjami nyt enää kutsunut häntä Minnaksi vaan Minkaksi. Kaikki muutkin rupesivat käyttämään samaa nimitystä. Marraskuun lopulla ei Minna enää kuullut keltään oikeata nimeään. Minkasta vain puhuttiin.

Oli jouluaatto. Kaikki pojat olivat nyt koulusta kotona ja kerran he Benjamin kehoituksesta lähtivät Minkkaa kiusottelemaan ja yllättivätkin hänet karjakartanolla, kun tämä juuri oli tuomassa heiniä vajasta navettaan. Oli lauha

ilma. Viimeyönä satanut lumi oli niin nuoskaa, että puristui käsissä palloksi.

Nyt pojat rupesivat kilpaa yksissä tuumin syytämään tyttöä vastaan suuria kovia lumi-palloja. Kun Minna tiesi, että armon pyytäminen niitä vain yllyttäisi, koetti hän heinäsylyksineen rientää navettaan. Mutta samassa sattui kova pallo silmään, Minnalta putosi heinäsylyys ja kaksin käsin silmäänsä tapailen hän parahti: »Voi, Voi! Älkää Jumalan luomat tappako!»

Silmäänsä painellen ja voivotellen Minna sokeana meni navettaan. Mutta pojat vain nauraen pommittivat minkä kerkesivät. Vasta kun Minna pääsi navettaan ja sai oven vedetyksi kiinni, lähtivät kiusanhenget iloisesti nauraen sisälle.

Minnan silmää rupesi pakottamaan. Hän koetti hautoa sitä kylmällä kääreellä, mutta siitä ei ollut apua. Aikansa navetassa oltuaan Minna tuli väen pirttiin ja pieneen kuvastimeensa katsoessaan näki, että silmää ympäröi musta kuollut veri, joka silmän alapuolella oli levinnyt laajemmalle. Silmävalkuainenkin oli kuin verikappale. Lisäksi tuli katkera itku. Hän pelkäsi silmän iäksi jäävän sen näköiseksi kuin se nyt oli.

Sitten hän laittoi silmälleen pehmeän kääreen ja lähti silmäpuolena hoitamaan karjaa. Hän tuli navetasta väen pirttiin vasta iltamyöhällä, kun sisällä jo paloi joulukuusi ja koko suuri rakennus näytti olevan paljasta valoa.

Rouva Hövelin tuli nyt käskemään Minnaa joulukuuselle sanoen kaikkien toisten jo siellä olevan. Renki Topiaskin oli muka jo saapunut.

Minna hymähti ja sanoi surullisesti:

— Sinnekös minä tämmöisellä silmälläni menisin! . . . Minä olen saanut joululahjan iäkseeni. — Tätä sanoessa pyrki katkeruus taas purkautumaan itkuksi. Rouva tekeytyi nyt ystävälliseksi ja sanoi:

— Minna rakas, älä sitä nyt niin pahaksi usko. Minustakin oli ilkeätä, että ne pojat, ylimielet, sillä lailla olivat menneet lumittamaan ja Santerin pallo kuului sattuneen silmään. Mutta kyllä se paranee, kun aika kuluu. Minä toruin Santeria, mutta eihän se tehty sillä tekemättömäksi tule. Lähdehän nyt kuitenkin sille kuuselle.

— En lähde . . . Vai sinne lisää pilkattavaksi! Minusta tämä jo riittää! sanoi Minna jäykästi ja painoi otsansa kämmeneensä. Kyynäspää oli pöydällä, missä pieni lamppu palaa tuikutti.

Rouva meni nyt ulos, mutta hetken perästä toi Manta tarjottimella ison vadillisen monenlaisia leivoksia ja teekannun ja sokeriastian, joita antimia Minna sai mielensä mukaan viljellä. Jätettyään tarjottimen täysineen pöydälle Manta sanoi: »Rouva käski kysyä, tahdotko sinä huomenaamuna mennä kirkkoon. Topias kyyditsisi hevosella, kun tuo tie on niin luminen, että jalan on pimeällä tukala kävellä.»

Minnan sydän hiukan lientyi tästä ystävällisyydestä, ja hän sanoi tyytyväisesti: »Kyllä minä menisin kirkkoon. Voinhan lehmät hoitaa sen verran aikaisemmin.»

Huomenaamuna olikin kartanolla valmiina kirkkoreki. Sen pohjalla oli niin suuri hirventalja että pää riippui perän takana ja koivet laidoilla ja peitteenä oli komea rekipeite.

Kun kirkolta kuului ensimmäinen kellon hehky, nähtiin Topiaksen juoksevan talliin noustamaan hevosta. Manta ilmestyi iloisin kasvoin pirtin ovelle ja sanoi:

»Topias valjastaa jo hevosta, joudutko rekeen?»

— Valmis kuin valettu, tehty kuin mahdettu olen jo ollut tuosta herran hetkestä, sanoi

Minna, koppasi lapaset käsiinsä ja lähti ulos, missä todellakin näki Topiaksen olevan hevosta valjastamassa. Vanhimmat pojatkin Benjami ja Santeri häärivät apuna.

Minna istui rekeen toiseen laitaan jättäen sijaa Topiaksellekin ja vetäisi peitteen aivan kaulaansa asti. Somalta tuntui päästä kirkkoon tällaisella kyydillä.

Kun hevonen oli valjastettu ja Topias oikaisut ohjakset, ei hän tullutkaan reenperään, vaan hyppäsi kuskipukille ja nykäisi hevosta lähtemään. Mutta samassa römähti aisassa suuri pahaääninen lehmänkello. Pojat juuri hevosen lähtiessä liikkeelle nykäisivät kellosta tukon ja kellon rämähtäessä päästivät pilkallisen naurun rähähdyksen.

— Tämäkö se vielä puuttui... Mitähän pahaa minä lienen tässä talossa tehnyt, että minua tällä lailla pilkataan... Jaksaneeko hänessä luitaankaan terveinä sälyttää... Silmäni söivät eilen kuin korpit puolikuolleelta hevoselta, eikä sekään vielä riittänyt.

Topias ei ollut Minnan puheita kuulevinaanakaan. Hän istui kuskipukilla kuin puujumala, ajoi niin että maa vilisi reen vieressä ja kello rönkötti aisassa kuin paholaisen hätärumpu.

Kirkon luokse tultua Topias satoi hevosensa puuhun, päästeli kellon aisasta, tukki sen heinillä ja pani rekeen. Sitten meni Topiaskin kirkkoon ja istui lähinnä oven suuta olevaan penkkiin, josta voi nähdä, milloin Minna lähtee kirkosta.

Saarnan loputtua Minna lähti kirkosta ja aikoi mennä jalkasin kotiin, mutta Topias sanoi hänelle kirkon edessä: »Kyllä me nyt päästään kellottakin. Minä riisuin sen jo pois aisasta.» Minna taipui ja istui rekeen. Joutuihan näin pikemmin hoitamaan elukoita.

Nyt Topiaskin istui reenperään hänen viereensä ja hevosen juosta hölkötellessä sanoi:

— Tämä meidän talo on semmoinen talo, että siinä pitää aina olla yksi pilkattava. Näyttää siltä, että ne eivät pysy terveinä ilman. Minulla on tässä jo toinen vuosi oltavana ja siksi minä sen tiedän. Kun toissa syksynä tähän tulin, niin rupesivat minusta tekemään leikkikalua, mutta siinä erehtyivät enemmän kuin puoleksi. Minulta kuulivat teräväpäisiä ja minä sanoin: Jos ette tätä usko, niin minä näytän, miten kallista lystiä se on. Tämä Benjamin vinkula ei sitä uskonut, mutta se saikin maistaa mitä se oli. Se oli minun nukkuessani kerran

tervannut minun tukkani takaapäin. Mutta kun minä sain tietää, kuka sen oli tehnyt, niin vetäisin tällä talonpoikaisella nyrkilläni herraspoikaan sen verran, että armaat rukoukset heltisivät miehestä. Miehellä oli monta päivää poski kuin leilin puolikas eikä muussakaan ruumiissa tainnut paikat olla aivan syntymä jäleltä. Ja se tepsi. Sen erän jälkeen ei minun kanssani ole vanha eikä nuori ruvennut ilveilemään. Ja se kaikki lähtee tuosta ukosta. Kaikkein ilkeimmällekkin pilalle se nauraa hörhöttää kuin vanha rahtikoni apetta tehdessä. Rouva kyllä on hyvä ihminen, mutta sillä ei ole valtaa enempää kuin mökin Maijalla. Kiittää kun itse saa silmänsä auki.

— Ja tuommoiseen taloon sitten Pilvensalon rouva minut hommasi . . . Voi tätä maailmaa pahennusten tähden!

Topias rykäisi ja sanoi:

— Kyllä rouva Pilvensalo on tiennyt, että kolme karjapiikaa viime vuonnakin lähti, eikä sittenkään kekriin päästessä ollut yhtään. Tämän Mallan saivat viimeisiksi viikoiksi hoitamaan karjaa. Ja kaikki lähtivät juuri tuon ilveilyn takia. Ja sen sanon, että ei se ole sinunkaan häpeäsi, jos pujotat liinasukat jalkoihisi ja lähdet.

— Sitä en pikkukummasta tee, kun kerran rouva Pilvensalo on minut tänne toimittanut.

— No älä sitten tee. En ainakaan minä käske. Ja kyllä minä tulenkin aikaan eikä paha olekaan, mutta minun nokkani alle niiden ei olekaan tuloa sateen pitoon.

Nyt loppui matka. Kartanossa ei näkynyt liikkeellä ketään. Heti reestä päästyään Minna juoksi pirttiin, heitti sinne päällysvaatteensa ja kiirehti navettaan.

Silmä onneksi parani. Muutamassa viikossa häipyi musta kiehkura aivan jäljettömiin, mutta alituinen hieno pila kumminkin piti mielen raskaana. Asioillakin liikkeessä oli Minnan päahuivi usein silmäin yli laskettuna. Ja kun iltahetkinä karjalta päästyä ei useinkaan maistunut käsityö, niin hän huvikseen katseli aapistaan. Manta oli tullut sen huomanneeksi ja kertonut sisällä, että sillä höperöllä on vanha iänikuinen aapinen, jota se käsityön sijasta iltakaudet lukee.

Tänä iltanakin oli Minna keittiön loukossa omia aikojaan huvikseen katselemassa sitä aapistaan. Manta keittiössä käydessään näki sen. Pienen tuokion perästä syöksähti Benjami keittiöön ja kysyi kiireesti:

— Mihin se on Manta mennyt?

— En minä tiedä. Vasta ikään tuo tästä pyörähti, sanoi Minna kohottaen päänsä.

Benjami kurkisti katsomaan Minnan kirjaa ja sanoi:

— Mitä kirjaa sinä luet?

— Parempiko kysymä kuin näkemä, vastasi Minna, mutta ei osannut pitää varaansa, sillä Benjami sieppasi silmänräpäyksessä Minnan edestä kirjan, repäisi sen kahdeksi, viskasi palaset palavaan hellan uuniin ja ilkeästi nauraen juoksi ulos.

Vihasta ja harmista sävähtäen Minna hyökkäsi kaksin käsin uunista pelastamaan kirjansa palasia ja saikin aapisen alkupuoliskon jotenkin eheänä, vaikka senkin muutamit lehdet roihusivat jo liekeissä.

Varsinainen muistolehti kuitenkin pelastui aivan eheänä paksun kansilehden turvissa, joka ei kerinnyt syttyä. Minnan sydäntä karvasteli, mutta nyt hän ei kuitenkaan itkenyt. Tulinen viha vain kiehui povessa.

Benjami oli sisällä kertonut ilkityön, minkä vuoksi Manta keittiöön tullessaan luuli tapavansa Minnan itkemästä. Mutta Minna istui vain korvanlehdetkin punaisina vihasta.

Manta tekeytyi nyt osanottavan näköiseksi ja kysyi.

— Mikä muisto sinulla oli siinä vanhassa aapisessa, jonka Benjami kuului repineen ja viskanneen palamaan. Rouva torui siitä Benjaminia, mutta Benjami vain nauroi.

Minna keikautti tuimasti päätään ja sanoi suu vihasta irvissä:

— Annetaan päivän mennä, toisen tulla, kyllä se nauru vielä lähtee. Taitaa se variksen pelätti luulla, että minä olen paljas tervatallukka hänen pilkattavakseen. Raskin minäkin sille koiran hierimelle lahjoittaa toiseen poskeen samanlaisen leilinpuolikkaan kuin Topias oli mennä talvena laittanut toiseen.

Manta uudisti kysymyksensä:

— Totta kai sinulla oli siinä kirjassa jokin erityinen muisto, kun sinä sen menettämisen niin pahana pidät. Etkö sinä nyt voi sanoa, miksi se kirja on sinulle niin kallis?

Mutta Minna vaan murahti, ettei toinen sillä tiedolla mitään tee.

Manta tunsi, että sieltä ei lähde lisää. Siksi hän jätti kyselynsä ja kertoi sisälle mentyään kaikki Minnan sanat. Ja kun oli kuultu, että Topias on Minkalle kertonut semmoisesta kuin

Benjamn leiliposkista, niin päätettiin, että Minkka on Topiaksen kanssa hyvissä väleissä. Arveltiin Topiaksen olevan Minkalla varamiehenä, minkä vuoksi hän uskalsi uhkailla.

Huomenaamuna oli Topias aamiaisen jälkeen, annettuaan hevoselle apetta tullut pirttiin tupakoimaan. Piippuaan vedellen hän köllötti penkillä kynkkämöisillään. Minna oli panemassa uunia lämmitä, kun Benjami saapui pirttiin ja heti ovesta tultuaan kysyi:

— Mitä sitä nyt tänne kuuluu?

— Mitäs sitä koiran hierimelle kuuluu? kuului Minnan suusta vihasta sähisevät sanat.

Benjami luuli, että nyt tahdotaan ärsyttää häntä riitaan, eikä siksi ollut kuulevinaan. Hän istui vaan Topiaksen luo penkille ja alkoi hyvässä ystävyudessa kysellä Topiaksen ajoista ja minkälainen nyt oli keli.

Hetken siinä Topiaksen luona oltuaan Benjami lähti ulos ja kun hän oven luona katsoi veikeän näköisesti Minnaan ja nyökäytti lyhyttukkaista päätään, sanoi Minna tuikeasti: »Koiran hierin».

Benjamilla oli jo toinen käsi ovenkahvassa. Hän nyökäytti taas päätään ja sanoi: »Topiaksen muija, Topiaksen muija.»

— Koiran hierin, koiran hierin.

— Topiaksen muija, Topiaksen muija.

Tätä sananvaihtoa olisi kai kestänyt vaikka koko päiväksi, mutta Benjami näki hyväksi luikkia tiehensä, paiskaten oven jälkeensä kiinni, niin että lasit seinillä helähtivät. Kun ovi kuitenkin ponnahti hieman raolleen, niin Benjami seisahtui ulkopuolelle kuuntelemaan.

Benjamin mentyä Topias virkahti jäykkään tapansa:

— Taisit antaa miehelle nimen, joka iäksi riittää. Olisi sietänyt kolmisen kertaa nostaa vettäkin päähän.

— Sen ennättää tehdä vastakin. Kyllä minä ainakin hänen nimensä säilytän missä ikinä nähnenkin, sanoi Minna tahallaan kovalla ja uhkaavalla äänellä, että Benjami sen kuulisi. Hän kyllä näki Benjamin seisovan portailla.

Topias nousi nyt lähtemään ja mutisi itseksseen: »Koiran hierin, koiran hierin. Se sille kyllä sopiikin nimeksi. Tuo läpikuultava raukka... Koiran hierin, koiran hierin...» Topias meni kartanolle kääntämään rekeään tien suunnalle ja valjastamaan hevosta, Benjami nauraa räkätti ivallisesti ja sanoi: »Minkan

Topias ja Topiaksen Minkka niinkuin pappi-
lassakin Ellin Kalle ja Kallen Elli.»

Topias näytti nyt tavattoman suurta nyrki-
kiään ja suutaan hieman kuristaen ärjäsi: »Pidä-
hän kiinni se leipäreikäsi, äläkä meinaa minusta
ruveta mieltäsi hakemaan. Täällä on vielä joku
annos jälellä sitä hyvää ja terveellistä ainetta,
jota sinä jo ennen olet kerran saanut. Ja jos et
tätä usko, niin tulet saamaan ja hyvällä mitalla,
sen takaan.»

Benjami ei virkkanut enää mitään, meni vain
isolle portaalle katsomaan, kun Topias valjasti
hevosensa, istui reen penkille ja lähti ajamaan
metsään.

Minna tuli nyt pihamaan toiselta puolen ole-
vasta työväen pirtistä eikä ollut näkevinäänkään
Benjamia, meni vain karjakartanoon, jossa it-
sekseen rupesi laulamaan.

Manta tuli sisältä, seisahtui Benjaminin luokse
portaalle kuulemaan laulua ja sanoi:

— En ole kuullut Minkan vielä ennen lau-
lavan. Mutta tavattoman kaunis ääni sillä on.

— On. Sietäisi olla paremmassa kaulassa.

— Mikäs siinä kaulassa on. Kyllähän se
sijansa välttää ja hyvä on välttämäänkin.

— Miksei. Kyllähän se Topiakselle vält-
tää, sanoi Benjami ja lähti sisälle.

VIIDES LUKU.

Hövelinin perheessä alettiin uskoa, että Minna ja Topias ovat kihloissa. Topias oli hyvä ja uskollinen työntekijä. Hänestä pidettiin paljon eikä häntä uskallettu suututtaa, sillä pelättiin, että hän menee pois talosta ja vie Minnan mukanaan. Näin Minnakin pääsi nyt rauhaan. Manta kumminkin kyseli Minnalta, milloin ne kuuliaisit tulee, ja sai aina vastauksen: »Odota, vaan älä pitkästy.» Kun Topias oli saanut kaikki pelkonsa alle ja kun hän oli Minnalle suojamuurina, niin meni koko kevätpuoli talvea ja kesääkin aina juhannukseen asti onnellisesti. Minna sai olla jokseenkin rauhassa.

Nyt oltiin juhannusaatossa. Oli vielä aamupuoli päivää, kun kaukaa mereltä rupesi sormen korkuisena pillinä näkyä törröttämään laivan savu, joka myötäensä suureni. Kohta rupesi pellavan siemenen kokoisena näkymään laivaakin. Silloin Benjami kiikari mukanaan kiipesi rakennuksen harjalle, ja hetken perästä iloisesti huudahti: »Tähdenlento... se on Tähdenlento... Nyt tuleekin pastori Pilvensalolle

vieraita, kun Tähdennennon kapteeni on rouvan veli . . . Ettei se nyt näy Pilvensalon kotiin, jotta tietäisivät tulla vastaan . . . Sanokaa isälle, että se soittaa Pilvensalolle. Laiva tulla toh-kaisee ihan tätä kohti, se tulee aivan tähän meidän rantaan . . . kas sitä, jo töräytti tervehd-
 dyksen . . . Ja toisen . . . Ja kolmannen . . . Ai, ai, miten on komea laiva ja suuri. Se on Etelä-Amerikasta tuonut kaupungin kaup-
 piaille lastia, ja nyt päällikkö poikkeaa tänne sisarensa luokse. Aivan tulee kuin ammuttu tätä kohti.»

Kaikki keräytyivät rannan töyräälle katso-
 maan tulijaa. Ukkokin vanha teatterikiikari kädessään tuli joukkoon ja tähystettyään laivaa sanoi: »Kyllä se taitaa olla Tähdennento».

— Jopa nyt sattui hyvin »kun kapteeni tapaa täällä äitinsäkin, virkkoi rouva ihastuneena.

— Kuuluu toissa iltana tulleen tänne tyttä-
 rensä luokse. En ole joutanut käydä tervehti-
 mässä; arvelin huomenna käydä. Sekin kai tulee tänne vastaan, kun sinne soitettiin.

Laiva töräytti taas jymisevän tervehd-
 dyksen. Alkoi kuulua heikkoa kohinaakin, kun sen uh-
 kea keula halkaisi viheriää vettä. Nyt se jo rupesi hiljentämään. Ei näkynyt uskaltavan

tulla laituriin, missä pienemmät merilaiivatkin kävivät, vaan jäi ankkuriin kauemmas rannasta.

Pian saapuivatkin Pilvensalon vaunut Hövelinin laivalaiturille. Siinä tulivat laivan kapteenin äiti ja sisar, ja pastori Pilvensalo istui itse kuskipukilla. Kapteeni katsoi kiikarillaan rantaan ja tunnettuaan äitinsä ja sisarensa tempasi rintataskustaan vihreän silkkisen nenäliinansa ja rupesi pitkällä kädellään sitä huiskuttamaan. Rouva Pilvensalo tähysti kiikarillaan hetkisen huiskuttajaa ja huudahti: »Veljeni, veljeni». Nyt huiskutti hän äitineen kapteenille, ja samoin teki pastori Pilvensalo. Mutta Hövelinin pojat ja työmiehet lähtivät viidellä soutuveneellä kii-rehtimään laivalle kilpaa. Kuka ehtisi ensinnä perille, saisi kapteenin veneeseensä. Topias oli paras soutaja, hänen venheensä tuli ensiksi laivan kylkeen. Laivasta laskettiin portaat, ja kapteeni rouvineen ja palveliyoineen tuli veneeseen.

Topias rupesi hartiainsa voimasta soutamaan venettä rantaa kohti varsin näyttääkseen kaukovierialle, mihin pohjolan poika kykenee. Ja kovasti kohisikin venheen keula.

Rannalle päästyä kapteeni suudellen tervehti äitiään ja sisartaan ja samoin teki kapteenin

rouva. Sitten he nousivat vaunuihin, pastori nousi itse kuskipukille ohjaamaan komeaa, kiilto-karvaista harmaata orittaan. Vaunut lähtivät liikkeelle ja etenivät kuin tuulispään ajamina, oriin ryöheä liinanvalkea harja vain leimusi ja näkyi vaunujen ja vaunuissa istujien yli.

Laivamiehet rupesivat nyt Hövelinin metsästä veneellä kuljettamaan tuuhealehtisiä koi-
vuja, joita pystyttivät laivan kannelle sitoen ne kaiteisiin. Iltapäivällä laiva näytti lehtimetsäiseltä meren saarelta.

Kun tuli tieto, että laivapojat laittavat tule-
vaksi yöksi laivan kannelle tanssit, niin Höve-
linissä lämmitettiin sauna tavallista aikaisem-
min, että jouduttaisiin hyvissä ajoin laivalle.

Minnalla oli tapana kylpeä vasta sitten kun kaikki muut olivat olleet saunassa ja niin hän teki nytkin. Laivapojatkin olivat käyneet maissa ottamassa suomalaisen kylvyn. Kun Hövelinissä kaikki tiesivät, että Minnakin haluaa lähteä näkemään laivaa, niin Hövelinin pojat arvasivat, että Minna oli heittänyt vaatteensa saunan etu-
huoneeseen. Benjamin kehoituksesta Santeri hiipi salaa ja varasti Minnan vaatteet ja juoksi kauas meren rannalle, joten Minna jäi alastomaksi saunaan. Pojat tiesivät, että Minna ei

alasti lähde sieltä mihinkään ennenkuin sattuu kulkemaan ohi joku, jota voi pyytää tuomaan vaatteita, ja että silloin on rannasta kaikki veneet viety laivalle, joten täytyy olla kotona pääsemättä toisten iloon.

Tästä kepposesta ei Topiaskaan tiennyt ennenkuin laivalla pojat rupesivat toisilleen nauraa tirksumaan ja puhumaan kissanlinnasta. Tästä Topias arvasi, kuka kissanlinna oli jäänyt. Hän oli ensin luullut Minnan muuten jääneen kotiin.

Kun pojat yhä siitä tirskuivat, ei Topias ollut tietävinään, ajatteli vain, että se on liian aikaista iloa.

Eräs Wilhelm-niminen nuori laivamies osasi hyvästi suomea. Topias teki tuttavuutta miehen kanssa ja pyysi päästä kahdenkeskiseen paikkaan. Wilhelm veikin Topiaksen omaan hyttiinsä. Siellä Topias kertoi Hövelinin ihmisten elämän tavoista ja talon palvelijalle tehdystä kepposesta. Nuo pojat olivat tytön kylpiessä koiruuksisaan varastaneet saunan etuhuoneesta tämän vaatteet, ettei tyttö pääsisi laivalle.

Kuumaverinen Wilhelm tuli kasvoiltaan punaiseksi, hänen sisällään kiehahti suuttumus. Tummat silmät näyttivät vajoavan syvempään.

Hän hyppäsi istuimeltaan ja kysyi innoissaan saisiko ne pojat tänne? Jumalavita, niitten pitää kuolevassa ruumiissaan tuntea mitä koiruus maksaa.

— Kyllä ne saadaan tänne ja helposti saadaankin, mutta minulla on mielessä toisenlainen juoni, virkkoi Topias. — Tyttö on kaikin puolin kelpo kyttö ja komea ulkopuoletakin nähden. — Voisikohan se juosta karkaamaan tähän laivaan? Minä sitten koettaisin tehdä uskottavaksi, että hän on harmissaan hukuttautunut mereen tai hirttänyt itsensä metsään. Hakevat sitten ainakin yhden viikon merestä ja metsästä. Jollei tämä käy päinsä, niin annetaan poikain tuntea, että kuritus ei tee pahaa, kun se sattuu paikalleen.

Wilhelm pyörähti kantapäillään ja sanoi: Odotappas minä käsken Huugon tänne. Wilhelm poistui pariaksi minuutiksi ja sitten palasi iloisen näköisen pojan kanssa, jolle oli kertonut asian. Toveri tulistui ja virkkoi: »Kyllä tyttö varastetaan laivaan. Mutta mitä tehdään ensiksi niille ilkimyksille . . . Jollei muuta, niin on meilläkin kissanlinna. Haalataan ne tuonne rangaistushyttiin.

Niin tosiaankin! Se me tehdään. Hae pojat tänne, sanoi Wilhelm Topiaalle.

Topias meni kannelle, missä tanssi oli parhaillaan, ja sanoi iloisin kasvoin Benjamille: »Sinä ja Santeri lähtekää tänne meripoikien hyttiin, siellä on hienoa viiniä, jommoista täällä ei saa». Benjami ja Santeri luulivat meripoikain juottavan heille viiniä siitä hyvästä, että saivat heidän metsästään koivuja. Topias antoi poikain mennä edellä hyttiin ja jäi itse ovelle.

Yhtäkkiä Wilhelm kivahti pojille:

— Kumpi teistä on se, joka varasti tytöltä vaatteet, niin ettei hän päässyt laivalle?

Pojat eivät kerinneet sanoa mitään, kun Topias murahti: — kumpainenkin, yksissä tuumin.

Silloin tarttui Wilhelm Benjamia ja Huugo Santeria kaulukseen komentaen: »Käykää tänne.»

Benjami ja Santeri eivät yrittäneetkään vastustella. He tiesivät mitä miehiä Topias on ja hokivat siksi vain hädissään: »Me haemme tytön tänne. Älkää tehkö meille mitään, me haemme tytön tänne.»

Meripojat eivät heitä kuunnelleet, työnsivät vain pimeään rangaistuskoppiin.

Topias huomautti nyt laivapojille ettei juonta saada muuten uskottavaksi kuin että tytölle toimitetaan vaatteet täältä, joten hän saa jättää kaikki omansa sinne.

— Aivan oikein. Me toimitamme vaatteet ja vähän muutakin, sanoi Huugo ja pyörähti samassa ulos.

Tuokion kuluttua Huugo toi säkin, johon oli sullonut vaatteita kengistä ja sukista lähtien ja suuren käärön hedelmiä ja ruokatarpeita, ja sanoi:

— Tässä on vaatteita ja ruokaa siksi kunnes saadaan laivaan. Pidä nyt vain huoli siitä, että tyttö saadaan tänne, kun kaikki tämä väki on lähtenyt ja viimeisetkin täällä ruvenneet nukkumaan — ehkä kello kolmen aikaan aamusella. Me olemme tuolla kannella vahdissa.

Laivan kannella vinkuivat viulut ja tanssi jytisi. Kukaan ei huomannut, kun Topias pudotti säkkinsä veneeseen, johon pojat laskivat Topiaksen, eikä sitäkään, että Topias lähti sou-
taa riipomaan rannalle.

Topias soui veneensä saunan kohdalle rantaan, meni sitten saunanseinälle, koputti akku-
naan ja kysyi: »Onko Minna siellä?»

— On. Kuka Jumalan luoma siellä? kuului hieman säikähtynyt ääni.

— Topias on täällä. Toin sinulle vaatteita. Tuon sen vaatesäkin tänne etuhuoneeseen. Kun saat yllesi niin tulen sinne puhumaan sinulle merkillisiä asioita.

Kun Minna oli pukeutunut, meni Topias saunaan ja kertoi juonen. Minna ihastui, nauroi katketakseen ja sanoi: »Mitä hyvää osannekaan tehdä sinulle?»

— Älä puhu siitä, lähde vain kiireen kaupalla liikkeelle ja tässä rantatöyrään suojassa mene myttyinesi tuonne tuon niemen taakse niittylatoon. Odota siellä siksi kunnes tulen veneellä hakemaan ja vien laivaan.

Minna aukaisi kuitenkin eväsmyttynsä ennenkuin lähti. Siitä otti Topiaskin hedelmiä ja lähti mennäkseen laivaan, mutta seisahtui ovelle kun Minna sanoi:

— Kuule Topias, minä en heittäisi sitä aapisen puoliskoa. Ota sinä se sieltä minun tavarakopastani ja tuo se minulle.

— Kyllä, kyllä, virkkoi Topias ja lähti veneensä luokse. Sitten Topias jälleen lähti soutaa nyhtelemään laivalle.

Manta oli huomannut Topiaksen ja ihmetteli, kun tämä tuli yksinään. Topiaksen ilmestyttyä laivan yläkannelle Manta kiiruhti kysymään: »Eikö Minkka lähtenytkään?»

— Ei ole lähtenyt ja missä taivaan ilossa

lienee koko ihminen. Ei sitä vaan sieltä talosta löytynyt.

— No hyvänen aika . . . Kävitkö saunassakin?

— Kävin saunassa ja puurrin navettakartanon ja ison rakennuksen vinninkin niin tarkkaan, että neulankin olisin löytänyt, mutta ei näkynyt jälkeäkään.

— No jotakin sitä . . . Mihinkähän aidan rakoon tuo sitten pisti päänsä? jahkaili Manta.

Manta ihmetteli myöskin missä Benjami ja Santeri ovat, kun hän ei ollut nähnyt heitä melkein koko yönä.

— Ne kyllä ovat tallessa ja löytyvät aikanaan, sanoi Topias välinpitämättömästi.

Mantan kasvot sävähtivät punaisiksi.

— Missä ne sitten ovat? kysyi hän.

— Ne ovat katumassa illallista syntiään. Tuolla laivan pimeässä rangaistuskopissa seisovat nokka nokkaa vasten. Olivat siksi tyhmiä, että laivapoikain kuullen kehuivat tekoaan. Ja sen sanon, että Benjami ja Santeri saavat kiittää minua siitä, että pääsevät täältä tervein luin. Laivapojilla oli aikomuksena antaa oikein isän kädestä pitkin selkämunia ja takapakaroita, mutta minä ehdotin kissanlinnaa rangaistukseksi. Po-

jat joutuivat paikkaan, missä ei juhannusyön valo häikäise silmiä eikä ilon pauhu särje korvia. Laulakoot siellä »Sen suven suloisuutta.»

Manta sanoi: »Hyi... vai siellä ne ovat Benjami ja Santeri... Etkö sinä sentään pyytäisi laivapoikia niitä vapauttamaan. Olisi jo lähdettävä pois. Siellä kotona kohta herra ja rouva alkavat nousta, pitäisi päästä niille kahvia keittämään.»

Topias pudisti tuimasti päätään ja sanoi: »En Kyllä tietää se päästää, joka on sitonutkin.»

Nyt viulutkin lakkasivat soimasta ja tanssi taukosi. Ja kun aamuurinko jo paistoi korenon korkuiselta, niin kaikki alkoivat kiirehtiä laivasta kotiinsa. Ilmestyivät pä jo kannelle Benjami ja Santerikin. Topias alkoi hommata lähtöä, ja Topiaksen veneeseen laskeutui Manta ja Hövelinin nuoremmat pojat. Benjami ja Santeri eivät kuitenkaan tulleet, uhkaavan näköisinä vain muljahtelivat tummat silmät. Mutta yhtä uhkaavasti välkähtivät Topiaksenkin tuhkanharmaat silmät, ja hän sanoi ivan hymy huulissaan: »Rikos ja rangaistus. Rangaistus ja rikos, ne kulkevat käsi kädessä. Ettekös sitä tiedä?» Sen sanottuaan lähti Topias juuri kuin vihassa soutamaan rantaan.

Kotiin päästyä Topias meni suoraa päätä väen pirttiin ja kaivoi Minnan tavarakopasta aapisen puoliskon ja pisti poveensa.

Tuokion perästä tuli Topias keittiöön, missä Manta oli keittämässä kahvia, ja huolestuneena, hieman värähtävällä äänellä sanoi:

— Kyllä se ihminen ei ole kunnian teillä. Sitä ei näy missään, ja kaikki vaatteet ovat tallessa. Tuolla pirtin vaatekaapissa ovat sen kaikki työvaatteet kenkineen ja sukkiineen ja tuolla rannalla retkottavat ne vaatteet, jotka pojat ovat saunasta varastaneet. Ei suinkaan se alasti ole ihmisten ilmoille mennyt.

Manta löi käsiään yhteen. Kauhun ilme levisi kasvoihin, kun hän sanoi: »Hyvänen aika sentään... näitä ilkimyksiä. Kyllä sen tietää, ettei siitä hyvälle mielin olisi kukaan tullut, jos vaikka kenelle olisi se tehty.»

Manta sai kahvin valmiiksi, vei sisälle ja kertoi siellä asian. Sisällä syntyi hälinä. Benjamin ja Santerikin olivat jo tulleet sinne. Rouva yönuttu yllään kauhistunein kasvoin tuli keittiöön ja sanoi hätäisesti: »Hyvä Jumala. Eikö tiedetä missä Minna on? Hyvä Jumala sentään».

Samassa tuli ukkokin keittiöön pitkä yö-

viitta yllään, tohvelit jaloissaan ja nokka punaisena. Hän sanoi kauhistuneena: »Niin Minkkaako ei näy missään?»

— Ei sitä näy. Ja tuskinpa se on kunnian teillä, koska sen vaatteet kaikki ovat kotona liikuttamatta, sanoi Topias tyynesti ja hieman syyttävästi.

— Oletko katsonut saunakaivoon, jos se höperö on sinne pudonnut? sanoi ukko silmät levottomina.

— Olen katsonut kaivoonkin.

— Ota sinä nyt tuo pitkävartinen palokoukku ja haraa se kaivo.

Topias polkaisi vihaisesti jalkaansa lattiaan ja tiuskasi:

— En lähde. Menkööt harailemaan ne, jotka ovat asian tälle kannalle laittaneet.

Sen uskoi ukko ja lähti astua läpsyttämään sisälle. Rouva yhä vaikeroi ja pyysi, että hengenpelastuksessa toki unohdettaisiin kaikki muu. Mutta Topias sanoi yhä kovemmallalla äänellä:

— Minä en lähde, menkööt ne, joitten on asia.

Siihen tyytyi rouvakin. Hän meni sisälle, ja kohta nähtiinkin ukon poikineen pitkävartinen palokoukku olallaan menevän saunakaivolle.

Topiaksen povessa hytkähti somasti, mutta ei hän voinut kenellekään sanoa, millä tolalla asia oli. Sitten hän meni pirtin akkunasta katselemaan, kun haraajat nostivat kaivon pohjaan hukkuneita sankoja ja vettyneitä kekäleitä. Kun kaivo vihdoin oli huomattu tyhjäksi, menivät kaikki pojat meren rantaan ja soutelivat hiljaa edestakaisin. Yksi sousti venettä, ja kaikkien muitten päät olivat veneen laidalla katso-massa, näkyisikö pohjassa ihmisen alastonta ruumista. Mutta tuloksetonta oli tämä silmien ponnistelu.

Rouva tuli taas keittiöön ja tuskitteli Mantalle:

— Voi, voi, että tuon nyt piti tapahtua Pilvensalon vierasten aikana. Ei saata mennä edes rouva Pilvensalolle sanomaan... Voi, voi!

Soutelijat tulivat sieltä viimein rantaan ja noloina, kuten ainakin saaliittomat, he lyhyin askelin verkalleen kävelivät rannasta taloon. Kaikki he olivat kuin pieksetyt koirat.

Topias lähti nyt soutelemaan merelle hänkin. Mutkitellen sinne tänne soutuessaan oli hän kurkottavinaan yli veneen laidan veteen. Siten hän mutkia soudellen kulkeutui niemen taakse.

Sieltä taas sinne tänne soudellen kulkeutui laivan luokse menen laivan suojaan. Minna oli tähän tullessa maannut veneen pohjassa: rannalta katsoja ei huomannut venheessä olevan muuta kuin Topiaksen.

Laivalla oli vain Huugo kannella. Hän oli vahdissa. Kaikki muut olivat nukkumassa.

Huugo laski portaat ja otti hyvillä mielin tulijat vastaan. Hän vei heidät sitten hyttiinsä, ja haki suuren vadillisen monenlaisia hedelmiä. Syödessä Huugo kertoi Tyynen meren saaris-toista ja niiden seutujen monista antimista. Hän kertoi Italiassakin saatavan aivan hedelmistä suoraan puristettua n. k. rypälewiiniä niin paljon kuin vain jaksaa juoda. Ämpärillä sitä tuodaan meidänkin ruokapyötään ja kauhalla ammennetaan juomalasiin, kuten Suomessa maitoa. Ja on sitä meidän pöydässä maitoakin. Meillä on laivassa kaksi suurta lehmää, joista maitoa valuu kuin koskesta vettä.

— Lehmiä laivassa! huudahti Minna. No sittenhän minulle aukeaa entinen työmaa... Kunpahan nyt pääsisi livahtamaan, etteivät saisi tietää. Voivat laittaa poliisit niskääni.

— Älä pelkää. Kun me kerran otamme huoleksemme, niin saavat täällä sanoa, että mato

meni rasvoineen . . . Laiva menee nyt Tukholmaan suoraa päätä. Tukholmassa pitää vielä olla vähän varuillaan, ne kun saattavat sinne sähköttää. Sitten siitä kun lähdetään, niin saavat haistella jälkiä.

— Vai lehmiä laivassa! keskeytti Minna uudelleen. Niitten hoitajaksi kai pääsen paikalla.

— Minä luulen, että sinä pääset hyvinkin pian rouvan apulaiseksi. Kapteeni on kiivas suomalainen eikä perheessä puhuisi muuta kun suomea. Rouva osaa hyvin huonosti suomea. Hän on näet syntyjään englantilainen. Uskon sinun pääsevän rouvalle suomenkielen opettajaksi . . . Mutta tulkoon paikka mikä tahansa, niin sen takaan, että tämän talon isäntäväki ei nauti toisen ihmisen kärsimisestä. Päinvastoin koetetaan täällä pitää jokainen tyytyväisenä ja hyvällä tuulella.

Topias nousi nyt lähtemään ja sanoi:

— Minun täytyy lähteä, ettei mitään epäluuloja syntyisi. Mutta samassa hän muisti jotakin, löi kädellään rintaansa, kaivoi poves- taan aapisen puoliskon ja sanoi: »Täähän yritti unohtua minun hyväkseni.»

Minna tempasi kaksin käsin kirjan repalee-

seen ja huudahti: »Voi toki. Se olisi ollut ensimmäinen itkuni, jos se olisi jäänyt tänne hukkaan.»

Topias puristi Minnan kättä ja sanoi: »En mahtane nähdä enää.»

Huugo saattoi Topiaksen veneeseen ja palasi sitten Minnan luokse hyttiin, missä rupe-sivat yhdessä katselemaan laidoista kärventy-nyttä aapisen puoliskoa. Minna kertoi tar-koin, mikä muisto hänellä siinä oli.

Päivällisen jälkeen Topias lähti kylälle juuri kuin paha mieltään haihduttamaan. Hän pistäytyi Pilvensalon keittiöönkin, missä palvelija puhdisti päivällisastioita. Mutta ei palvelija kerinnyt puhua Topiaksen kanssa kolmeakaan sanaa, kun rouva tuli keittiöön ja nähtyään Topiaksen sanoi: »Mitä sitä nyt Höveliniin kuuluu? Oltiinko sieltä kirkossa? Minä en ainakaan vanhempaa väkeä huomannut.»

Topias rykäisi ja sanoi verkalleen alakuloi-sesti: »Ei oltu kirkossa eikä niitten kenenkään mieli ole ollut kirkossa kiinni. Siellä tapahtui menneen yön aikana ikävyyttä, joka on vetä-nyt mielet puoleensa.»

Rouvan kasvot hulmahtivat punaisiksi, hän sanoi kiinteästi Topiaksen silmiin katsoen: »Her-

ran nimessä, mitä ikävyyttä siellä on tapahtunut?»

Topias rykäisi ja virkkoi matalalla äänellä: »Minna se katosi viimeyönä teille tietymättömille. Sitä ei löydetä mistään. Ja ihmisten ilmoissa se ei ole, koska vaatteet ovat kaikki kotonana.»

— Minna-kulta! huudahti rouva kesken Topiaksen kertomuksen ja sanoi: »Herran tähden, tule tänne sisälle kertomaan, että kaikki kuulemme.»

Sisälle tultua rouva istutti Topiaksen melkein keskelle salia, ja kaikki keräytyivät ympärille kuulemaan.

Topiaksen kertoessa kapteenin kasvot tulistuivat. Hän aina väliin pudisti päätään. »Olivatko ne roistot viime yönä laivalla?» kysyi hän Topiaksen lopetettua.

— Olivat.

— No tokko meidän pojat saivat tietää tapahtumasta.

— Saivathan ne tietää, kun ilkityön tehneet kehuivat tytön olevan kissanlinnassa.

— No eivätkö pojat niille tehneet mitään?

— Lienevätkö muutakin tehneet, sen minä vain näin, että pimeään pieneen koppiin ne

työnsivät seisomaan, ja siellä saivat pojat olla yönsä.

Kapteenilta puhkesi sydämellinen nauru ja hän sanoi: »Jo ajattelinkin. Eiväthän meidän pojat ole niin saamattomia, etteivät asian aikana jotain keksisi.» Sitten kapteeni kääntyi toisiin ja makeasti hymyillen sanoi: »Se rangaistuskoppi on niin pieni, että tuskin tavallinen mies sopii yksissä jalkainsa sijoissa seisomaan. Siihen kun on pantu kaksi, niin suolaa olisivat saaneet väliin panna.»

Sitten talon rouva kertoi Minnan tarinan siitä lähtien kuin hän pappilan kuistilla tyttösen ensi kerran syliinsä otti. Tuommoinenko nyt loppu! »Voi, voi kun tulin puolustaneeksi Minnan meinoa Höveliniin», huokaili hän raskaasti.

Topias rykäisi ja sanoi alakuloisesti: »Kyllä minäkin sen sanon, ettei rouvan olisi tarvinnut auttaa Minnaa sinne joutumasta. Höveliini on semmoinen talo, ettei siinä pitää aina olla yksi pilkattavana, ja se kaikki lähtee siitä ukosta. Vaikka pojat tekisivät kuinka ilkeää pilaa, niin ukko nauraa hörhöttää kuin rahtihepo apetta tehdessä. Rouva kyllä on hyvä ihminen, hän ei sellaista sallisi, mutta hänellä ei ole enempää valtaa kuin Hannuksen kissalla. Niistä keskim-

mäisistä pojista Jalmarista, Teutorista ja Tuuresta taitaa toki tulla äitiinsä kelpo ihmisiä, mutta vanhimmat, Benjami ja Santeri, ovat isän poikia. Nuorimmasta kuusivuotisesta Artturista nyt ei vielä tiedä, lintuko on vai kala. Vihainen tulisukka tuo näkyy nyt jo olevan. Ehkäpä sekin sukuun eikä sikaan . . .

Minusta ne toissa syksynä rupesivat tekemään pilansa esinettä, mutta minä heti ensi kerralla laitoin ne terveellisen pelon alaisiksi ja tulen nyt aikaan.»

Rouva keskeytti nyt Topiaksen kertomuksen ja sanoi: — Onko sitä Minnaa sitten haettu kaikista mahdollisista paikoista?

— On sitä haettu maalta, merestä ja kairojen pohjistakin, mutta ei ole löydetty. Minun ymmärtääkseni ei muu ole mahdollista kuin että hän on ainakin osaksi menettänyt järkensä ja joko alasti juossut metsään ja hirttänyt itsensä tai hukuttautunut mereen, jossa laineen laikka on kuljettanut syvyyteen. Matalikolta sitä kyllä on haettu.

Rouva huokasi taas syvään ja virkkoi:

— Voi, voi . . . Minnalla todellakin oli taipumusta raskasmielisyyteen. Hän nyrvähti aina niin vähästä itkemään. Mutta varma on, että

jos Minna olisi vieläkin meillä, niin eivät asiat näin olisi.

— Sen minäkin sanon, että toisin olisivat silloin asiat. Siksi hyvä muisto sillä oli tämän talon isäntäväestä, sanoi Topias ja nousi lähtemään.

Seuraavana aamuna lähti laiva. Pilvensalon perheestä olivat kaikki saattamassa vieraita. Ukko Hövelinkin rouvineen saattoi aivan laivalle asti. Laivan luokse tullessa ukko näki laivan keulassa englantilaisen nimen ja alkoi itsekseen hokea: »Falling-Star, Falling-Star». Sitten hän kääntyi kapteeniin ja sanoi:

— Jo ajattelinkin, että miten englantilaisessa laivassa olisi suomalainen nimi . . . Eihän suomea tunneta muussa maailmassa kuin tässä rähjässä.

Kapteeni kuuli, että ukko Hövelinin henkeä ahdistaa suomen kieli ja virkkoi tyynesti:

— Tämä laiva on alkujaan suomalainen, mutta myyty sitten englantilaiselle laivayhtiölle. Sentyhden tällä on suomalainen nimi, eikä sitä hävitetä niin kauan kuin minä olen tämän päällikkönä.

Sen sanottuaan hän kääntyi puhelemaan venheessä olevien rouvien kanssa, kunnes päästiin

laivan kylkeen ja laivapojat laskivat portaat veneeseen.

Laivapojat olivat laivan kannelta päästelleet kaikki juhannuskoivut ja syytäneet mereen, ja höyrypannut tohisivat lähtöön valmiina. Kapteeni piti talon puolesta saattoväelle pienet kekkerit tarjoten etelän viinejä ja hedelmiä.

Kekkerit eivät kuitenkaan kestäneet kauan. Saattajat laskeutuivat veneeseen ja laivan potkuritkin parahtivat ja rupesivat kuohuttamaan sinisen vihreätä vettä valkeaksi vaahdoksi. Liinojaan heiluttaen lähtivät saattajat kotiinsa päin, ja liinojaan heilutti laivan kannella seisoen kauan kapteeninkin perhe.

Hövelinin rantaan tultua kaikki saattomiehet seisoiivat rannan töyräällä katsoen laivaa, joka näkyi vain kärpäsen kokoisena mereltä. Ja kiikarilla nähtiin, että kapteenikin perheineen oli jo laskeutunut kannelta. Pilvensalon saattoväki palasi taloon puhellen juhannusyönä sattuneesta surullisesta tapahtumasta. Päätettiin ruveta hakemaan Minnan ruumista metsästä ja merestä. Pastori Pilvensalokin aikoi lähettää siihen puuhaan renkinsä ja kaksi muuta työmiestä ja Hövelinistä aiottiin panna viisi miestä etsimishommaan.

Tänä päivänä piti haettaman maalta ja metsästä ja jollei ruumista löytyisi, niin huomenna ruvettaisiin merellä naaraustöihin. Ukko Hövelin määräsi Topiaksenkin etsijäksi, mutta Topias sanoi lujasti:

— Minä en lähde. Hakekoot ne, jotka ovat asian alkanee.

Ukon silmät säihkyivät tulta ja hän sävähti:

— Yhtä talon työtähän se on, vaikka minä tuota meren vettä lipillä kannattaisin.

Topias ävähti vieläkin kovemmin:

— Se on talon työtä, kun lähden kyntämään.

Sen sanottuaan lähti valjastamaan hevosta auran eteen ruvetakseen kyntämään rukiiksi tulevaa kesantopeltoa ja mennessään porisi:

— Niissä ei ole kyntäjää, jotka kykenevät vain kiusaa toiselle tekemään.

Seitsemän miehen voimalla etsittiin Minnaa metsästä, likeltä ja kaukaa, ja niin tultiin varmuuteen siitä, että hän on meressä.

Ukko Hövelinin toimesta teetettiin nyt kymmenen haraa, ja huomenissa nähtiin merellä kymmenen venettä ristiin rastiin soutelemassa, mikä likellä mikä kaukana, kaksi miestä kussakin veneessä.

Benjami ja Santeri olivat samassa veneessä.

Santeri oli soutamassa, ja Benjami perässä istuen piteli haraköyttä. Olivat nyt soutelemassa niillä seuduin, missä laiva oli ollut ankkurissa. Jopa tarttuikin jokin raskas esine haraan. Benjami kiljahti hätäisesti: »Nyt se on kiinni. Tule sinäkin vetämään.» Santeri meni Benjaminin avuksi. Kumpaisellakin oli kasvot vaaleina ja silmät pyöreinä, kun he odottivat mitä sieltä nousisi. Ja tulihan sieltä kuin tulikin saalis, mutta se oli laivapoikien juhannuskoivu. Hyöteä mahlakoivu oli painunut pohjaan.

Benjamin ja Santerin mielestä olikin hyvä, että se oli koivu. He eivät olisi ollenkaan toivoneet naruunsa Minnan ruumista, vaikka heidän täytyi ukon pakoittamana olla siellä muitten mukana haraamassa.

Ilta oli jo myöhä kun vene toisensa perästä alkoi tulla rantaan. Kaikilla oli nyt se usko, että kun se hukkunut on alaston, ilman vähintäkään vaatteen riekaletta, niin se ei tartu haraan, turha on yrittääkin.

Siihen päätökseen tyytyi pastori Pilvensalo ja ukko Hövelinkin. Jäitiin odottamaan, että se mätänemistilassa ollessaan nousee veden pinnalle ja aalto ajaa rannalle, josta joku sitten löytää.

Tänä yönä ei rouva surun takia saanut unta. Ajatukset viihtyivät vain samoilla poluilla. Vais-
tomaisesti menivät kädet ristiin ja hän sanoi
syvästi huokaisten: »Minna-parka! Minun Mim-
mi-kultaseni! Orvoista orvoin... Taivaassa
lienee hänellä isä.»

Päivän valjetessa hän kuitenkin nukkui ja
unissaan näki Minnan kallisarvoisissa vaatteissa,
kauniina kuin taivaan enkeli, tulevan pitkältä
matkalta kotiin. Rouva ihastui tästä niin, että
heräsi unestaan ennenkuin ehti tervehtiäkään.
Mielensä hän nyt kuitenkin tunsu keveämmäksi.
Se unikuva jäikin ainaiseksi rouvan mieleen.
Muistipa hän Minnan milloin tahansa, tuntui
kuin tuon unikuvan suuret herttaiset silmät olisi-
vat katsoneet häneen.

KUUDES LUKU.

Neljä vuotta oli kulunut.

Rouva Pilvensalo oli eräänä toukokuun rus-
koisena yönä unissaan nähnyt Minnan saman-
laisena kuin silloinkin, kun ruumiin haraaminen
merestä oli lopetettu. Rouva ei saanut sitä unta
mielestään. Aamiaispöydässä hän alkoi pas-
torille puhua:

— Mitähän merkinnee se, että taas viime yönä unissani näin Minnan samanlaisena kuin silloinkin, kun ruumiin hakeminen jätettiin.

— Hm . . . Unet ovat öitä myöten ja näkijät unien jälissä. Sinä ajattelet valveilla ja mielessäsi kuvittelet Minnan siellä Tuonelan valtakunnassa niin puhtaaksi ja ihanaksi, siinä kaikki, sanoi pastori hieman ylenkatseellisesti, leikkeli lihakappaletta lautasellaan ja nosteli paloja suuhunsa.

Kun rouva näki, että pastoria ei haluttanut kuunnella, ryhtyi hänkin äänetönnä syömään, mutta oli tuskin kerinnyt leikata yhtään palaa, kun ovi aukeni ja postinkantaja tuli sisään. Hän jätti sanomalehdet ovensuussa olevalle pöydälle, mutta kun rouvalle tulevassa kirjeessä oli ulkomaalainen postimerkki, vei hän sen rouvan ojennettuun käteen.

Rouva aivan hypähti ilosta, kun näki kirjeen: — Elisen käsialaa ja Brasiliassa kirjoitettu.

Sitten rouva iloisin kasvoin luki kirjettään ja taputti toisen kätensä sormilla pöydän laitaan.

Luettuaan kirjeen loppuun, hän sanoi iloisaan: — Tähdenlento tuo taaskin juhannuskesällä täkäläisille kauppiaille lastia ja veljeni aikoo käydä täällä. Mutta Elise kirjoittaa, että

minun pitäisi hommata täältä hänelle suomalainen palvelijaneiti, kun hänen nykyinen palvelijansa aikoo jäädä tänne Suomeen. Niin, mistä se nyt kopataan? Juhannukseen ei ole enää neljää viikkoakaan. Meidän täytyy luovuttaa Liina... Vai mitä sanot, Uno?

Pastorin kosvot levisivät hymyyn ja hän virkkoi leikillisesti:

— En sano mitään, syön vaan.

— Niin, mutta kyllä meidän täytyy kuitenkin hommata, sanoi rouva päättävästi.

— No ei se nyt kovin vaikea kysymys liene. Kumpahan tulevat tänne, niin sittenpähan nähdään, mikä verkko se peräksi pannaan, sanoi pastori ja nosti uutta lihakimpaletta lautaselleen.

Rouvakin siirsi kirjeen pöydän toiseen päähän ja jatkoi syöntiään. Siinä hän ajatteli: — Koska Uno on niin välinpitämätön, niin annetaan Liina ja otetaan itselle sitten kuka saadaan. Mutta yöllisestä unestaan ei rouva päässyt sittenkään, vaan ajatteli, mitä yhteyttä tuolla unella saattoi olla kirjeen kanssa... Ehkä ei mitään...

Kun Pilvensalon kotiin ei näkynyt merta siltä suunnalta mistä laivan tiedettiin tulevan,

oli Hövelinin talosta ilmoitettava pappilaan laivan tulosta.

Juhannus olikin vielä kahden päivän takana, kun Hövelinistä soitettiin, että »Tähdenlento» näkyy kaukana merellä ja tulee täydellä höyryllä tänne päin. Nyt valjastettiin iso harmi vaunujen eteen ja pastori rouvineen lähti ajamaan rantaan. Kaukaa mereltä kuului vielä laivan jymisevä ilmoitushuuto. Ei tarvinnut rannalla kuitenkaan kauan odottaa, kun laivakin oli entisellä paikallaan ja ankkuri hurautettiin pohjaan.

Pastori Pilvensalolla oli nyt rannassa oma soutuvene, jolla hän lähti rouvineen laivalle. Pastorin soutuessa alettiin laivalla huiskuttaa nenäliinoja, mihin rouva Pilvensalo omasta veneestään vastasi.

Pastorin tultua laivan luo ei kapteenin perhe tullutkaan veneeseen, vaan pastori rouvineen kutsuttiin laivaan, missä iloisesti tervehdittiin tulijoita.

Kapteenin rouva viittasi veikeä hymy kasvoissaan hieman taampana seisovaan Minnaan ja sanoi:

— Tokko sinä tunnet tätä meidän palvelijaa?

Rouva teroitti nyt silmänsä Minnaan ja huuhahti: »Herra Jumala! Minna, Minna!»

Minna painautui rouvan syliin, ja tämä suuteli häntä kaulasta puristaen. Minnalla oli kallisarvoinen vaalea kesäpuku yllään ja hieno hattu päässään. Kun Minna lisäksi oli lihonut ja kaunistunut matkallaan, oli hän nyt tuossa aivan saman näköinen kuin rouva Pilvensalon unessa näkemä kuva. Yllätys sai aikaan iloisen hälinän. Rouva Pilvensalon täytyi saada juurtajaksain tietää, miten ihmeen tavalla Minna oli päässyt laivaan. Viimein jo laskeuduttiin venheeseen. Siihen tultua Minna katsoi Hövelinin taloa kohden ja kysyi: »Miten sitä nyt tuossa talossa jaksetaan?»

Rouva huokasi ja sanoi: »Huonot ovat jaksamiset . . . Koko talossa ei ole muuta kuin unta ja nälkää. Ukko on kuollut jo kolme vuotta sitten. Santeri on mielisairaana Waejakan hourusairaalassa, Benjami hovioikeudessa päättään elättämässä, ja nuorimpien poikiensa kanssa rouva palkkaväen avulla hoitaa retuuttaa taloa. Hänellä kun on huono terveys, päivän elää, toisen kuolee. Sanalla sanoen, eletään niinkuin märkä palaa.

— Vai niin likellä sen ylpeyden laita oli, sanoi Minna. Niitä muita ei minun ole sääli, vaikka näkisin aidan vitsaksina, mutta sitä rouva-

parkaa on sääli. Se siinä talossa oli ihmistä, muut kaikki olivat vain kaksijalkaisia hurttia.

Pilvensalon kotonakin vielä kesti tarinaa siitä, miten ovelasti se karkaaminen oli käynyt. Tuli kerrotuksi Hövelinin poikain putkassaolokin juhannusyönä, kun muut pitivät suurta riemua laivan kannella. Koko joukko nauroi sille kepposelle. Rouva Pilvensalo kääntyi Minnaan ja sanoi:

— Nauru hyvällä, nauru pahalla, kuten sananlasku sanoo. Nythän sille jo saattaa nauraa-kin. Kyllä olenkin monta kyyneltä sekä salaa että julki vuodattanut. Omatuntoni on ollut aivan sairas, kun tulin sinut toimittaneeksi Höveliniin. Se on ollut kuitenkin suuri kevennys, että unissani näin aina sinut onnellisena, juuri samannäköisenä kuin nyt näen ilmissä. Mitähän yhteyttä sinulla oli sen Elisen kirjeen kanssa, joka oli Brasiliasta lähetetty, kun näin sinut unessa juuri sitä päivää vasten, jolloin sain kirjeen.

— Olihan sillä yhteyttä. Silloin juuri sain kapteenilta kuulla, että keskikesällä viedään taas lastia Suomeen siihen tuttuun kaupunkiin asti ja käydään Hailikannasakin. Silloin minä

sanoin, että jäänkin Suomeen, ja rouva samalla kirjoitti teille.

— Aivan oikein, siksihän se kai sitten kummittelikin, sanoi rouva.

— No niinkö se Topias jaksoi pitää täällä suunsa kiinni, ettei kenellekään ole virkkanut siitä minun karkaamisestani?

— Tottapa se on pitänyt. Jos se olisi yhdellekin sanonut, niin tämä olisi sanonut toiselle ja kolmas koko kylälle.

— Missähän täällä nyt Topias lienee?

— Niin Topias? Se on tuolla kylän takalis-tolla pienessä sievässä mökissä. Sillä on vaimo ja yksi lapsi, oikein sievä pojan pallero. Topias oli liian kiireinen emännän ottoon. Tottapa se ei uskonut sinun enää palaavan.

— Miten niin? Mitä te sillä tarkoittatte?

— Sitä, että eikös hän sinua kosinut ja toivonut itselleen?

— Hui, hai! Oletteko tekin sellaista uskonut?

— No kun kaikki muutkin luulivat ja uskoi-vat, niin miksi en minä?

Minna otti nyt vakavan muodon ja sanoi:

— Topias ei ole minua kosinut enkä minä Topiasta, ei hiiskaustakaan sinnepäin. Ja oli-sikos Topias toimittanut minut lähtemään maail-

man toiseen ääreen, jos hänellä olisi ollut kosintamieli. Topias on vain niitä, jotka eivät nauti toisen ihmisen kärsimisestä, ja siksi hän ei sietänyt sitä, että minua pilkattiin. Kun hän puolusti minua, niin juorumuijat tekivät siitä ajohevosen — mihin asti sillä kyydillä lienevät sitten päässeet.

Eräs kysymys oli Minnan saatava tehdyksi:

— Oletteko sattuneet kuulemaan Timolasta mitään? Ei suinkaan siellä se vanha mummo, isännän äiti, ole enää elossa.

Pastori kuuli Mimmin kysymyksen ja sanoi:

— Kyllä hän vielä elää, mutta on muuten jo heikko ja vanhuuttaan hourailee, ei muista toista kättäänkään. Minä viikko sitten kävin hänen luonansa. Saatuaan ehtoollisen hän tuli iloiseksi kuin pieni lapsi.

Minna hypähti istuimeltaan ja huudahti: »Voi voi. Minun täytyy päästä heti häntä näkemään. Lähden aivan paikalla.» Mutta rouva tarttui Minnan käteen ja sanoi vakavasti: »Ei nyt ainakaan tänä iltana. Olehan nyt tämä ensimmäinen ilta minun seuranani.»

Pastorikin puolestaan kehoitteli:

— Olehan nyt pyhään asti täällä, ehkä tulevat hevosella kirkkoon. Sinne on nyt maan-

tiekin ihan Suttasen kylään asti. Ehkä tulevat hevosella kirkkoon, niin pääset kieseillä.

— En minä pyhään asti ole, pyhään on vielä kaksi kokonaista päivää. Huomenaamuna minä ainakin ihan kukon laulaessa lähden.

— Asiasta toiseen, virkkoi rouva. — Mitä nyt meinaat, kun aikonet Suomeen jäädä. Ehkäpä ruvennet meille vielä kerran palvelijaksi.

— En tiedä sanoa mitään ennenkuin käyn Timolassa. Jos tapaan mummon hengissä, niin jään sinne. Minun täytyy koettaa maksaa mummolle velkani. Koetan tehdä mummon viimeiset päivät niin viihtyisiksi kuin voin. Ja kovasti olisinkin iloinen jos saisin painaa mummon silmät kiinni viimeiseen lepoon. Mutta sitten vieköön taas kohtalo minne vie. Onnihan se on taivaan alus.

Rouva tahtoi pitää oman päänsä ja sanoi:

— Viivy sinä nyt täällä siksi kunnes nämä vieraat menevät. Uno ja minä kyyditsemme sinut sitten vaunuilla. Minäkin haluaisin nähdä vielä kerran sitä mummoa.

Minna pudisti päätään ja sanoi:

— Ei, ei Orpona minä lähdin Timolasta avojaloin maailmalle juuri kuin varpunen taivaan alla ja yhtä orpona tahdon palata. Mutta

mielelläni minä kyllä näkisin teidät siellä Timolassa, jos todellakin tulisitte katsomaan mummoa.

— Minä tulen varmasti ensiviikolla. On opettavaista nähdä erämaan ihmisiä, sanoi rouva päättävästi.

Kapteenin rouva sekaantui nyt talon rouvan ja Minnan puheeseen ja sanoi suu naurussa:

— Mutta jospa Minna käy huomenna Timolassa katsomassa mummoa ja ylihuomenna tulee tänne ja sitten lähdemme taas sinne etelän maailmaan, kuten muuttolinnut. Lähdet vielä opettamaan minulle suomenkielen viimeisiä rippeitä. Minna on näet opettanut minulle suomenkieltä ja minä olen hänelle opettanut englantia. Tiedättekö, että Minna osaa englantia melkein yhtä hyvin kuin minäkin syntyperäinen englantilainen. Ja hupaisia nämä vuodet ovat olleetkin. On siinä sana ja toinenkin vaihdettu. En todellakaan mitenkään tahtoisi erota Minnasta.

Ajateltuaan asiaa Minna virkkoi pienen tuokion kuluttua:

— Totta totisesti olen valmis tulemaan, jos en tapaa Timolan mummoa hengissä, ja silloin ei taas minun maailmallani ole aitaa eikä laitaa. Se ainoa kiinnekohta sitoo minut tänne. Hä-

nestä erottaa meidät tuoni ja kirkon kirves, kuten sanotaan.

Pastori ja kapteeni puhelivat hilpeästi toisella puolen salia. Rouvat kääntyivät kuuntelemaan ja Minna lähti ulos katselemaan talon kasvi-tarhaa, millaisessa kunnossa se nykyisin on.

Ilta oli jo myöhä, mutta kesäkuun punainen aurinko paistoi kuitenkin vielä vainion takana kasvavien petäjien latvoissa, kun Minna illallisen jälkeen sanoi:

— Nyt minä lähden Timolaan.

Hän rupesi ottamaan arkustaan kapineitaan pieneen käsilaukkuunsa. Ottaessaan sieltä aapisen puolikkaankin hän sanoi: »Kirjaani minä en unohda.»

Talon rouva löi käsiään yhteen ja huudahti ihastuneena:

— Tosiaanko sinulla on vielä tallessa se aapisesi.

— Onpahan se tulesta pelastettu kappale. Hövelinin Benjamihan tämän jouluillan kunniaksi repi kappaleiksi ja viskasi palavaan hel-lanuuniin. Sieltä pelastin tämän kappaleen.

Rouva otti aapisen palasen Minnan kädestä ja nähtyään sen alkulehden vahingoittumatto-mana huudahti ihmetellen: »Ihme ja kumma.

Tosi on, kuten sanotaan, että Jumalan sana ei pala tulessakaan. Kansilehti on kärventynyt, mutta tämä tärkeä muistolehti on aivan vahingoittumaton.

Pastorikin tuli katselemaan kirjaa ja ihmetteli hänkin.

Minna kääri kirjan paperiin ja pani laukuunsa. Kapteenin rouva antoi käärön etelän hedelmiä tulijaisiksi, ja Minna pani nekin laukuunsa. Hän oli nyt lähtöön valmis. Kapteenikin nousi seisoalleen häntä hyvästelemään. Minnan silmiin kihautti kyynel ja kapteenin kättä puristaessaan hän sanoi: »Te olette ollut minulle isänä ja rouva on ollut äitinä neljä vuotta. Teitä en unohda. En voi unohtaa.»

Kapteenin rouva hyvästeli Minnaa suudellen ja kapteeni kysyi hieman huolestuneena: »Aivan yksinkö sinä lähdet niin pitkälle taipaleelle?»

— Yksin lähden. Pohjolan kesäyöstä nautin taas neljän vuoden perästä, siinä on minulla puhtain toveri, sanoi Minna ottaessaan laukua käteensä.

Kaikki saattoivat Minnaa portaille ja jäivät hymyssä suin katsomaan, kun Minna lähti kävellä viuhkaisemaan.

Minnan kadottua tien aukkoon kaikki istui-

vat kuistin penkille. Aurinko vaipui suurena veripunaisena pyöränä korkeiden aarniohonkien välistä näkyvien loivien meren laineitten hel- lään syliin, ja käki kukahteli kesäyön kauneutta. Taivaalla leijailevat pilven lempareetkin puner- tuivat mailleen menneen auringon kunniaksi. Luonnossa oli juhlahetki.

Kapteeni viimein sanoi: — Etelämaissa luonto antaa lukemattomia herkkuja, mutta ei täm- möistä. Tämä on ihanampaa kuin mikään muu.

— Illat ovatkin siellä runottomat, pimeä saa- puu aina niin äkkiä, sanoi kapteenin rouva.

— Ei olekaan sellaista maata eikä paikkaa, missä ei olisi minkään puutetta, sanoi pastori, ja senpätähden kaikki paikat saavatkin asujia. Tämä Suomi ei ole mikään herkkumaa, mutta ruuassa täällä sentään pysytään päivästä toi- seen ja omansa se on itsekustakin hyvä.

Nyt rupesi yön viileä henki tuntumaan. Rou- vat alkoivat vetäytyä sisälle, ja sinne lähtivät pastori ja kapteenikin, jättäen käen jatkamaan kukuntaansa.

Huomenna oli päivä puolen rinnassa, kun Minna pääsi Timolaan. Kaikki väki oli ulko- töissään, emäntä vain yksinään leipomassa pir-

tin isolla pöydällä. Uuni lämpisi humisten. Minna aikoi tulla tuntemattomana vieraana taloon ja sanoi vain kainosti hyvänpäivän. Mutta emännän tarkka korva tunsii äänen, vaikka hän ei ollut kuullut sitä sen jälkeen kuin Minna lähti Pilvensalolta. Emäntä teroitti nyt silmänsä tulijaan, mutta samassa jo löi jauhoisia käsiään yhteen ja huudahti: »Minna! Voi sun ihmettä! Onko tämän auringon alla kaksi samanlaista?» — Minna hyppäsi nyt tervehtimään emäntää ja sanoi: »Kylläpä teillä on tarkka silmä. Minna minä olen. Mutta miten on mummon laita, vieläkö hän on elävien maassa?»

— Kyllä hän elää, mutta hän on jo vanha ja houraillee. Hän on täällä kamarissa, sanoi emäntä ja lähti opastamaan. Mutta kun hänellä oli leipomisen kiire, niin hän vain aukaisi oven kamariin, missä mummo sängyssään istui ja luisilla sormillaan oikoi valkeita hapsiaan, jotka maatessa olivat harittuneet korvien taakse. Minna sanoi mummolle iloisesti ja liikutettuna: »Hyvää päivää, mummo!»

Mummo hämmästyti kuitenkin vieraan nähtyään niin, ettei tullut vastanneeksi hyvään päivään. Syvään painuneet sameat silmät vain

tuijottivat tulijaan. Minna kysyi heti: »Muis-
taako mummo Mimmiä?»

Muorin silmät tuijottivat rävähtämättä tuli-
jaan ja hän virkkoi: »Mimmi . . . Mimmi . . .
Mimmiparka . . . Silmäni olen itkenyt sokeiksi
sen onnettoman kuoleman tähden. Hänen
äänensä värisi ja kasvoille tulvahti kyyneleitä.
Kyyneleet kihaltivat Minnankin silmien nurk-
kiin. Hän otti taskustaan silkkisen nenäliinansa
ja sanoi: »Älkää rakas mummo, nyt itkekö
Mimmin tähden. Se on teidän Mimminne,
joka nyt pyyhkii kyyneleitä kasvoiltanne.»

Minna suuteli mummoa ja sanoi: »Jumalan
kiitos, että saan teitä vielä nähdä.»

— Oletko sinä sitten Mimmi? Lienetkö Ju-
malan enkeli, sanoi mummo.

— Uskokaa nyt, rakas mummo, että minä
olen teidän entinen Mimminne.

— No etkö sinä sitten olekaan hukkunut
mereen?

— En, Jumalan kiitos, ole hukkunut.

— No kaikki ne kuollutta nykkivät, kuten
sanotaan. Minua vanhaa ovat narranneet, että
sinä olet hukkunut mereen eikä ole löydetty, ei
luunsirumaa.

— Ei mummoa ole yksinään narrattu, on

narrattu muitakin, sillä minä karkasin Hövelinistä laivaan ja menin ulkomaille.

Nyt mummo vasta oikein uskoi ja koko hänen ruumiinsa nytkähteli ilosta. Kesken kyynelensä hän osoitti tahtovansa syleillä Minnaa. Minna pusertui hellästi mummoa vasten, joka syvästi liikutettuna suuteli häntä kauan.

Sitten Minna istui mummon vieressä sängyssä ja pyyhki mummon kurtuisilta kasvoilta yhä valuvia kyyneleitä. Viimein hän nousi lähteäkseen pirtistä noutamaan pientä laukkuun antaakseen mummolle tuomisiaan. Mutta mummo hätääntyi kuin pieni lapsi ja sanoi: »Nytkö sinä taas menet? Ole nyt edes tämä päivä minun luonani.»

— En, rakas mummo, mene mihinkään, pistäydyn vain täällä pirtissä.

Alkoi tulla päivällisen aika, talon väki saapui ulkotöistään aterialle. Kukaan ei tuntenut Minnaa, ennenkuin emäntä iloisesti nauraen sanoi: »Siinä se on se kadonnut ja taas löydetty Minna, jonka on tiedetty Hövelinissä ollessaan hukku- neen tai oikeammin hukuttautuneen mereen.»

Nyt syntyi iloinen hälinä, ihmettelyt ja kyselyt. Sydämellinen ilo täytti koko väen, kun talossa oli semmoinen vieras.

Kun kuulijat olivat tutustuneet Minnan tarinaan ja saaneet tietää »Tähdennon» kapteenin rouvineen olevan Pilvensalon vieraana, uskoivat he Minnan tulleen vain käymään ja sitten taas seuraavan kapteenin herrasväkeä. Emäntä sanoi nyt puoleksi leikillään: »Ehkäpä jäänetkin tänne? Johan tuota olet nähnyt maailmaakin, kun hänessä neljä vuotta olet ollut.»

Minna tuli vakavan näköiseksi ja sanoi:

— Totta puhuen, jos saan tässä teillä olla, niin tuon mummon tähden jään. Minun täytyy mummolle saada maksaa velkani. Olen niin sydämestäni iloinen, kun vielä sain nähdä hänet hengissä.

Kaikkien suusta kuului ilon ilmaus ja kasvoissa näkyi ihastus. — »No, sitten minä jään kun aikonette antaa työtä ja ruokaa», sanoi Minna iloisesti hymyillen. — Sananlasku tosin sanoo: »Joka pyrkimällä työhön, se lusikatta syömään.»

Minna kiiruhti takaisin mummon kamariin ja sanoi siellä: »Minä jään tähän taloon niin kauaksi kuin te elätte. Ja nukun täällä luonanne joka yö.»

Mummon rinta hytkähti ilosta ja hän kiitti hartaasti Jumalaa odottamattomasta onnestaan.

Tieto, että »Tähdenlento» on kirkonkylän edustalla vielä huomenna, viritti Timolan nuoren väen uteliaiksi. Melkein kaikki lähtivät katsomaan laivaa, ja olivat sillä tiellään juhannuskirkossakin, joten nuortaväkeä juhannuspäivänä oli Timolassa vain Minnaa pari vuotta vanhempi talon poika Pauli. Minna kyseli Paulilta, kuka hänen syntymäkodissaan nyt asui, hän kun aikoi lähteä sitä katsomaan.

— Ei siellä asu ketään, virkkoi Pauli. — Isä ei ole antanut sitä kenellekään. Itse on siitä niitetty heinää ja heinäsuojina on pidetty kaikkia huoneitakin.

— Mutta minä lähden kuitenkin katsomaan, sanoi Minna ja pyörähti lähtemään.

— Minä lähden oppaaksi, sanoi Pauli, koppasi lakin päähänsä ja lähti mukaan.

— Lähdepä todellakin. Kuka tietää, osaisinko sinne enää.

SEITSEMÄS LUKU.

Melkein heti ensi hetkestä, kun Minna saapui Timolaan, oli Paulin katse kiintynyt häneen. Oli niinkuin hän olisi jo vuosia vain tämän

ihmisen tuloa odotellut. Missä ikänä Minna tulikaan hänen lähettyvilleen, näytti hän vain odottavan tilaisuutta saada puhua Minnalle jostain tärkeästä asiasta, joka hänen mielensä täytti.

Minna oli kyllä tämän huomannut, eikä se hänestä alun pitäenkään tuntunut vastenmieliseltä. Pauli oli komea nuorukainen, kasvot viehättävän puhtaat ja äänikin miellyttävä. Niinpä nytkin heidän yhdessä matkatessa Minnan syntymäsijoille päin oli somaa kertoa Paulille maailmanmatkoistaan ja kuulla häneltä kotipuolen asioista.

Syntymäkotinsa kartanolle tultuaan Minna seisahdutti ja sanoi alakuloisesti: »Kaikki on kuollutta.» Hän meni pirttiin, missä heinäntörky peitti lattian, ja sekin akkuna, jonka edessä oli ollut äidin sänky, oli kokonaan poissa. Akkuna-aukkoa oli pidetty heinäovenä, josta kesällä heinäkorjuuaikana oli ahdettu heiniä sisään ja talvella pois vietäessä luotu ulos. Minna istui penkille lähelle äitinsä sängyn paikkaa ja pitkän äänettömyyden perästä sanoi: »Poissa on äiti tuon hellan luota. Kylmä on hiillos . . .»

Pauli istui äänetönnä penkillä lähellä Minnaa. Pitkän tuokion perästä Minna pyyhkäisi hiu-

kan kasvojaan, kääntyi Pauliin ja sanoi: »Kunpa antaisitte minulle tämän paikan, niin rupeaisin tässä asumaan sitten, kun mummosta aika jättää.»

Paulin kasvoille levisi puna, kun hän hieman arkaillen sanoi: »Rupeaisimme sitten tässä yhdessä asumaan?

— Minäkö ja sinä ja sinäkö ja minä?

— Niin juuri.

— Leikkiä kaiketi.

— Kaukana on minun puolestani leikki, sanoi Pauli ja kohautti leveitä hartioitaan.

— Todellako sinä ajattelet, että tehtäisiin tähän yhteinen talo?

— Kyllä se on totta. Ei mikään minun puolestani ole todempaa kuin se, sanoi Pauli ja katsoi Minnaan avoimin katsein.

Minna pudisti päätään ja sanoi:

— Kyllä minun täytyy sanoa, että sinä olet lapsellinen, jos todella ajattelet semmoista. Minuun, maailman kiertolaiseen, köyhään orpoonko sinä suuren Timolan vaihtaisit? Hevosetkinhan sitä nauraisivat.

— Maailmankiertolaisuus, köyhyys ja orpous eivät ole asioita, jotka kuuluvat tähän. Sinun köyhyytesi ei meistä saa niin köyhää, ettemme

kykene tähän tekemään taloa itsellemme. Timolan tila on kolmen ja puolen manttaalin tila, ja yhtiöt tarjoavat tästä tilasta kolme miljoonaa markkaa, mutta isä ei ole päättäänkään kääntänyt. Vaikka tuo kolmen ja puolen manttaalin tila jaettaneen isän kuoltua yhdeksäänkin osaan meidän sisarien ja veljien kesken, lohkeaa sittenkin tähän meille niin suuri ala, että on metsää sekä myytäväksi että kotitarpeiksi.

Minna oli kauan ääneti, mutta viimein sanoi: »Jos lieneekin sinulla tosi mielessä, niin älä kuitenkaan sillä ajatuksella rupea päätäsi vaivaamaan, sillä minä olen kiinni yhdessä ainoassa enkä missään muussa. Se on mummo. Hänet kun jättää aika, niin silloin seison kahden valtatiehaarassa. Jos silloin lähtenen merelle, niin sieltä en tule heti takaisin, tai jos silloin jään tänne, niin jään iäkseni, mikä sitten lieneekään kohtaloni.

Minna nousi ja lähti oppaansa kanssa Timolaa kohden.

Pauli käveli rinnalla ja yhä puhui, miten tästä Lummelahden tilasta tulee suuri tila, kun tuokin Pehkosenpuron varsi raivataan tänne Teerijärveen asti niityksi ja tuo ääretön kurkisu, joka on maailman parasta viljelysmaata,

tuolla järven rannalla, ojitetaan ja laitetaan viljelykseen, ja tälle rinteelle saadaan maapeltoa melkein äärettömiin asti.

Minna ei ollut kuulevinaan näitä suunnitelmia.

Päivä oli jo iltaan kallistumassa, kun Minna ja Pauli tulivat kotiin ja istahtivat kuistin penkille. Kun isäntä ja emäntä tulivat myös tänne, sanoi Minna miettiväisesti: »Kylmät olivat siellä tulet, vaikka muistot lämmittivät mieltä. Tulini ajatelleeksi, että kun tuon mummon jättää aika, niin antanette silloin minulle sen talon paikan kuten aikanaan isälle ja äidille.»

— Kenelle annetaan, jollei sinulle, sanoi emäntä iloisesti.

— Sittenpä hän sekin nähdään, kunhan mennään ensinnä sinne asti, sanoi isäntä.

— Minä kyllä mummon kuoltua olen tienhaarassa, lähteäkö vielä sen hyvän kapteeni Hinderlingin palvelukseen merelle vaiko jäädä tänne. Pelkään, että erämaan rauha vetää niin voimakkaasti puoleensa, että se voittaa, sillä merellä ei ole rauhaa. Siellä on muuta tuhannenkinlaista huvia, mutta rauhan kaipuu peittää ja kuihduttaa niitten lystien jäljet ja mieli jää tyhjäksi, usein mustaksikin.

— Niinhän sitä sanotaankin, että siellä on hyvä olla, missä ei meitä, sanoi isäntä hartioitaan kohauttaen.

— Oma maa mansikka, muu maa mustikka, huomautti emäntä.

Nyt rupesi laitumelta päin kilahtelemaan kottiin palaavan karjan kellot. Minna kääntyi emäntään ja sanoi: »Jospa emäntä antaisi minulle jokapäiväisiä vaatteita, lähtisin teille avuksi lypsämään lehtiä.»

— Kyllä niitä on vaatteita, vaikka kymmenet panisit päällekkäin. Muorillakin on monta ortta tuolla luhdissa ihan lengollaan vaatteitten painosta, joita hän ei enää tarvitse, sanoi emäntä ja nousi hakemaan. Mutta hän seisahtui kuitenkin näpillään tunnustelemaan Minnan pukua ja sanoi: »Mitä vaatetta se on tämä sinun pukusi, kun tämä on niin ihmeen kaunista? Onko tämä silkkiä vai muuta?»

— Tämä on parempaa kun silkkiä. Rouva Hinderling pitää tämmöistä kesällä ja lahjoitti minullekin tämän kesäpuvun.

— Vai niin oli rouva ystävällinen että tämmöisen lahjoitti, sanoi emäntä yhä hypistellessään Minnan pukua.

— Oli hän ystävällinen. Hän oli minulle kuin äiti ja kapteeni kuin isä. En olisi heistä eronnut, jos olisin Pilvensalolla kuullut mummon kuolleeksi.

— Nytpä saimme sinut tänne ja kiinni pidämme, sanoi emäntä naurahtaen ja lähti antamaan vaatteita.

Timolan mummo eli vain tulevaan kesään, mutta tällä aikaa olivat Timolan kaikki, erittäinkin vanhukset, mielistyneet Minnaan, eivätkä tahtoneet kuullakaan Minnan lähtöaikeista.

Paulikin oli myötään yhä vaan tuumannut Minnan kanssa yhdessä ruveta tekemään sitä taloa, josta silloin ensi retkellä oli puhunut. Minna ei ollut antanut Paulille selvää vastausta ennenkuin mummo oli saatettu Hailikannan hautausmaahan.

Oltiin Minnan syntymäkodin vainiolla niittämässä heinää. Pauli ja Minna olivat erillään toisista. Silloin Minna Paulin taas uudistaessa kysymyksensä sanoi: »Vanhan sana on, että ensin on talli tehtävä ja sitten vasta hevonen ostettava. Tee sinä tähän talo ja hanki isältäsi omistusoikeus. Ota siihen sitten minut tai joku muu minua parempi — minä voin kyllä

taas tyytyä tähän orvon osaankin. Se on ehto minun puolestani.»

Paulin kasvot loistivat ja hän virkkoi iloisesti »Se ehto ei ole mahdoton. Ei tuo ole munan solmulle vetämistä eikä hiuksen halkaisemista veitsellä kärettömällä. Mutta saanko sitten uskoa mitä toivon.»

— Kun sinä minuun luostat, niin minä luotan sinuun. Laita vain niin, että ensi kesänä ollaan tässä omalla niityllä niittämässä heinää, sanoi Minna niin vakavasti, että Paulin täytyi uskoa.

Paulin sydän sykähteli ja hän rupesi juuri kuin uudella innolla niittämään sankkaa heinää. Valtainen heinäaalto kasautui lakoisen sivulle. Minna rupesi sitä levittämään luo'olle helteisen heinäkuun auringon paisteessa.

Pauli sai isänsä taipumaan siihen, että hänelle ruvettiin tekemään uutta taloa Minnan syntymäpaikalle. Syystalvella vedettiin hirret paikalle ja annettiin asuinrakennuksen teko urakkamiehelle, jonka tuli saada tulevaksi juhannukseksi rakennus asuttavaan kuntoon. Sen hän saikin jo toukokuussa. Navettakartano oli tehty omissa miehin, joten talo vähitellen ei ollut muuta vailla kuin asukkaita.

Oli kaunis toukokuun sunnuntai. Lenseä etelä-tuuli huojutteli ryöheitä täysilehtisiä rinteen koivuja. Poutahaukat laikailivat korkeudessaan, niin että tuskin silmä eroitti. Pauli lähti nyt Minnan kanssa katsomaan uutta taloaan. Asuinrakennuksessa oli seitsemän tilavaa ja valoisaa huonetta. Iso pirtti, sali, salin perässä kaksi kamaria, eteinen, perässä keittiö ja sen sivulla ruokahuone. Kaikkia niitä katsellessa Paulin kasvot pysyivät yhtämittäisessä iloisessa hymyssä. Mutta Minnan kasvot sitävastoin pysyivät salaperäisinä, väliin näkyi niillä värehtivän arka punastuksin. Kun kaikki oli katseltu, istui Minna pirtin leveälle honkaiselle penkille ja varasi kyynäspäänsä akkunan kamaaraan. Aurinko paistoi lattialle, jossa näkyi rakentajain lastujen rippeitä. Pauli istui toisen akkunan pieleen ja näytti odottavan, eikö Minna nyt jotakin virkkaisi. Minna näki, että Pauli ihmetteli hänen puhumattomuuttaan ja odotti häneltä sanaa. Lopulta hän virkkoi kasvot vakavina: »Hyvä on talo, liiankin hyvä, kun vaan olisi oma.»

— Kyllä tämä on meidän oma, sanoi Pauli vakavasti, mutta kasvoihin levisi kuitenkin salaperäinen punastus.

— Niin tämä on meidän oma. Tämä on koko Timolan oma. Tämä ei ole sinun ja minun, meidän kahden oma.

— Kyllä isä on varmasti luvannut tämän meille, ja meitä varten tämä on tehtykin eikä ketään muita varten. Kyllä me saamme olla varmoja, isä on se mies, joka ei viittä puhu.

— Voi olla niin, mutta voi olla toisinkin, sanoi Minna. — Minun mieleeni kantautuu mahdollisuuksia. Ja ajattelehan sinäkin, että veljesi Hannes on kihloissa Valkolan Henriikan, miljoonatalon tytön kanssa. Kun hän tulee taloon, niin hän ei tule yksin, hän tuo myöskin tointa tullessaan. Saattaa sattua, että hänen mielensä rupeaa tekemään tähän komeaan taloon, ja silloin minä joudun miniän paikalle, mistä Jumala varjelkoon. Harvoin orjaa kiitetään, miniää ei milloinkaan . . . Minä joutuisin jokaisen jalkaportaaksi siksi, että olen orpo ja köyhä. Kaikki ihmiset pitäisivät suurena armona, että tuo köyhä orpo on päässyt miniäksi suureen Timolaan. Minä itse en kuitenkaan osaisi niin olla, vaikka hyvin tiedänkin, että olen orpo ja köyhä tyttö. Ja siitä syystä minä en tahtoisi lentää ylemmäksi kuin siivet kantavat. Olisin tyytyväinen, jos tuo

isäni ja äitini rakentama pirtti laitettaisiin asuttavaksi ja siinä viihtyisi sama onnellisuus ja rauha, mikä oli isällä ja äidillä. Hyvä on pirtti pikkuinen, kota kolmisoppinenkin, kun se on omasta takaa. Olkoon meillä vaikka kuinka vähän, mutta sen täytyy olla omaa; muuten meistä ei tule yhtä perhettä. Senhän olen sinulle jo aikaisemmin ehdoksi pannut.

Viimeisen lauseensa Minna sanoi alakuloisesti, nykäisi suurikirjaista, vaaleapohjaista päähuvia alemmaksi otsalleen ja näkyi jäävän odottamaan, mitä Pauli vastaa.

Pauli rykäisi kolmasti nojasi hartioitaan seinään, nosti toisen jalkansa toisen päälle ja siinä niitä heilutteli pienen hetken. Hän näytti miettivän. Sitten hän alkoi harvaksen puhua:

— Kyllä minä sen tiedän, että ei Hannes eikä hänen Henriikansa pyri tänne. Minä uskon, että Hannes Henriikoinen hautoo mielessään ottaa isän ja äidin eläkkeelle; muu perikunta erotetaan määräsalle ja Valkolasta tuoduilla sadoillatuhansilla maksetaan perillisten osat. Mutta lapsellistahan toki on ajatella muutamilla sadoilla tuhansilla saada tämä kolmen miljoonan arvoinen yhdeksän perillisen Timola omakseen. Sitäpaitsi tahtoo isä olla isäntä kotonaan eikä

rupea pitämään toisen perillisen puolta enemmän kuin toisenkaan. Ja äiti pitää sinusta niin paljon, että Valkolan Henriika ei tule ikinä saavuttamaan äidin mielessä sitä paikkaa, minkä sinä olet saavuttanut. Koko ajan tätä taloa tehtäessä on hän minulle sanonut, ettei hän päästäisi Minnaa luotaan. Minna hymähti ja sanoi hymysuin:

— Kun ympäri käydään, niin yhteen tullaan. Nythän olet sinäkin jo siinä, mitä minä tässä sanoin. Jos äitisi pitää minusta enemmän kuin Henriikasta, minkä minäkin uskon, niin se rikas Henriika pääsee tänne ja minun köyhän ja orvon on jäätävä miniäksi taloon. Mutta minusta ei tule miniää ei tekemälläkään . . . Minun maailmani on avara.

Kun Pauli huomasi Minnan pysyvän taipumattomana päätöksessään, jollei hänellä ole täydellisesti omaa taloa, niin hän hetken mietittyään sanoi:

— Lienee selvintä, että minä perintöosuutenani otan tämän talon. Isä antakoon tämän talon mukana metsää ja tilusteita ja muutakin irtainta minkä hyväksi näkee. Äiti kyllä on sanonut, että viisi aikuista lehmää ja kuusi tai seitsemän lammasta annetaan meille, ja antaa

kai se isä hevosenkin, ehkäpä sen laukkiruunan. Se onkin torma työhevonen, ja joutuu sillä matkakin.

— On parasta, että teet kirjallisen eron vanhempiesi kanssa, sanoi Minna. — Silloin ei jää riidan syitä vastaiseksikaan veljien ja sisarien välille. Ei mikään ole ihmiselämässä kauniimpaa kuin hyvä sopu ja rakkaus.

— Niinpä niin. Minä rupean jo tänä iltana tuumimaan isän kanssa, sanoi Pauli ja nousi lähtemään. Samassa nousi Minnakin ja tarttui Paulin käteen, joten he käsistään toisiaan pidellen lähtivät rinnakkain hiljalleen astua nyhtelemaan Timolaan vievää tietä.

Matkalla Minna sanoi:

— Yhtä minä en voi olla sinulta kysymättä. Eikö sinusta joskus tunnu aivan kunniattomalta ajatella minua elämäsi kumppaniksi, kun toisella veljellä on kihloissa miljoonatalon tyttö eikä suinkaan mikään estäisi sinua kosimasta vaikkapa Henriikan nuorempaa siskoa.

Pauli naurahti veitikkamaisesti, puristi Minnan kättä sanojensa tueksi ja virkkoi: »Apostolihan sanoo, että vaimo on miehen kunnia. Sittenhän minä vasta olen kunniallinen, kun sinut saan. Ilman sinua olen kolmen markan mies.

— Älähän pilaile, sanoi Minna vuorostaan puristaen Paulin kättä. Jos tulet minun tähteni tekemään uhrauksia, joita ikäsi joudut katumaan, niin se ei ole ilo minullekaan. Toivoisin, että ajattelisit aikanaan ennenkuin on myöhäistä.

Pauli kävi nyt totiseksi, puristi yhäkin lujemmin Minnan kättä ja sanoi liikutettuna: — Sinun tähtesi mitä uhrannenkin, en sitä koskaan kadu, kun vaan sinut omakseni saan.

— Nuo ovat suuria sanoja. Onko minussa mitään noita sanoja vastaavaa? virkkoi Minna vakavana.

Pauli puristi yhä hänen kättään, ja se oli vakuuttavampi vastaus kuin mitkään sanat. Silloin rupesi matkakin loppumaan.

KAHDEKSAS LUKU.

Oli kulunut kolme päivää. Minna oli vainiolla asettelemassa pesutuvasta tuotuja märkiä vaatteita pylväitten väliin nuorille kuivamaan. Pauli nähdessään Minnan olevan siellä yksin, meni luokse ja sanoi loistavin kasvoin: »Eipähän ne sinun ehtosi olleet munan solmulle vetämistä, eikä hiuksen halkaisemista. Nyt meillä on kirja.»

Hän otti povestaan kirjan, meni vaatteitten taakse, jottei näkyisi talon akkunoihin ja sanoi »Katsoppas sinäkin tätä kirjaa.» Minna kuivasi kätensä esiliinaansa, otti paperin käsiinsä ja kuuma punastus kasvoissaan rupesi lukemaan. Mutta kun hän oli lukenut kirjan loppuun, ilmestyi kasvoihin tyytyväinen hymy ja hän sanoi: »Hyvä kirja . . . Kaikki tuo Pajunevan ja Pehkosennevan ja Pehkosenpuron niitty meille ja kolme sataa hehtaaria metsämaata! Lummelahden uusi talo vainioineen, irtainta viisi aikuista lehmää, kaksi hiehoa, kahdeksan lammasta, laukkuruuna hevonen talvi- ja kesä-ajokaluineen ja viisikymmentä hehtoa viljaa . . . kyllä kai tuota näkyy alkuun pääsevän, kun sitten Jumala suonee myötäkäymistä jatkamaan . . . — Hyvä on kirja.

Pauli otti kirjan ja sitä taittaessaan kokoon ja työntäessään poveensa sanoi:

— Johan minä olen sanonut, ettei isä ole mikään kitupiikki eikä sanansa syöjä . . . Mutta milloin sitä lähdetään papin pakinoille?

Pauli katsoi kiinteästi Minnan silmiin nähdäkseen, mikä vaikutus näillä sanoilla olisi. Mutta Minnan kasvoissa ei ilme Paulin kysymyksestä muuttunut. Hän sanoi vain vakavasti:

»Se jää nyt sinun valtaasi. Olen valmis lähtemään milloin vain haluat.»

— Tapahtukoon se sitten ensi pyhänä.

— Milloin vaan... Mutta minä lähden sinne talollemme puhdistamaan kartanon seutua rakennusjätteistä, kun vaan saan nämä vaatteet kuivamaan. Etkö sinäkin lähde sinne?

— Minä en pääse. Isä käski meidän poikien mennä kyntämään. Mutta mene sinä, kun pääset, sanoi Pauli ja pyörähti lähtemään, sillä kartanosta kuului ääniä. Toiset kyntömiehet olivat jo menossa.

Minna rupesi nyt kiireesti levittämään vaatteita nuorille, missä lievä toukokuun tuuli niitä hulmutteli. Ja kohta olivatkin kymmenet nuorat täynnä vaatteita ja Minna matkalla uudelle talolleen päin.

Seuraavana lauantaina oli aurinko jo kallistumassa iltaan kun Minna ja Pauli saapuivat pastori Pilvensalolle saadakseen kuulutuskirjan huomiseksi kirkkoon. Minna ei Timolassa ollessaan ollut pitänyt rouva Hinderlingin antamaa kesäpukua ollenkaan, mutta nyt hänellä oli se taas yllään, kun hän meni rouva Pilvensaloa tervehtimään. Kahdenkymmenen neljän vuoden vanhan Minnan iloiset kasvot uhkuivat

nuoruuden kukkeutta, joka yhdessä puvun kanssa loi häneen aivan harvinaisen viehätyksen.

Nähdessään Minnan rouva Pilvensalokin kiirehti tervehtimään ja kädestä taluttaessaan saaliinsa sanoi: »Olen oikein iloinen kun sain sinut vieraakseni. En ole sitten Timolan mummo vainaan hautajaisten sinua nähnytkään.»

Sitten rouva vei Minnan keinutuoliinsa. Istuutui itse rinnalle ja alkoi kysellä hänen jaksamisestaan ja aikeistaan.

Minna tuli vakavan näköiseksi ja sanoi: »Tänä päivänä juuri ratkeaa kysymys mitä teen. Jätän ikuisen hyvästini avaralle maailmalle. Olen täällä Timolan Pauli-nimisen pojan kanssa ottamassa avioliittokuulutusta.

— Niinkö! huudahti rouva tarttuen kaksin käsin Minnan käteen. — Jumala suokoon runsaan siunauksensa. Onko sulhasesi täällä?

— Luulen hänen olevan pastorin luona kansliassa.

Rouva hulmahti sinne ja palasi samassa pastorin ja Paulin kanssa.

Pastorikin kasvot iloisina tervehti Minnaa ja sanoi: »Olen erittäin iloinen kuullessani sinun onnesi ohjat. Ei mikään ole mieluisempaa

kuulla, kuin että olet menemässä avioliittoon tämän Timolan nuorukaisen kanssa.»

Rouva pani nyt Paulin istumaan vastapäätä Minnaa ja pastorikin otti itselleen tuolin ja rupesi kyselemään Timolan talon oloista. Hän sai kuulla, että Minnalla ja Paulilla on oma uusi talo, mihin siirrytään heti kun heidät on vihitty ja että Hanneksella, Paulin veljellä, on kihloissa Valkolan Henriikka. Hekin luultavasti tulevat lähiaikoina kuulutusta ottamaan.

— Vai niin, vai niin, sanoi pastori ja näkyi vähän mieltävän, mitä sanoisi. Olihan vähän omituista, että toisella veljellä oli miljoonatalon tyttö kihloissa ja toisella köyhä orpo.

Samanlainen ajatus syntyi rouvankin mielessä, mutta kun ei sitä asiaa voinut kosketella, kääntyi hän Minnaan päin ja sanoi: »Mutta jopa sinulla on pulska sulhanen, vaikka eipä tuota ole itsessäsikään vikaa.»

— Kala kansaistaan, verkko silmäistään. — Enhän minä nyt aivan tuhkimukseen olisi mieltäni vaihtanut, virkkoi Minna veikeästi.

— Mutta minun täytyy saada nähdä se teidän uusi talonne. Uuno, sinun pitää vihkiä nämä siellä. Silloin tulee talokin vihityksi.

— Sitä ajattelen itsekin, että kun kolmannen

kerran on kirkossa julistettu, niin tulemme sinne aivan omilla silmillämme näkemään teidän kotinne, sanoi pastori päättävästi.

— Sen me teemme. Mikäs kumma sinne on tullessa, kun pääsee maantietä, ihasteli rouva.

— Se meille onkin suuri ilo, kun te olette ensimmäiset vieraat uudessa talossamme.

Sitten Minna kääntyi pastoriin päin ja sanoi: »Haluaisiko pastori nähdä meidän talon kirjoja. Paulilla lienee mukana.»

— Hyvin mielelläni.

Pauli kaivoi povestaan paperin ja ojensi pastorille. Pastori luki sen ääneen, että rouvakin kuulisi. Luettuaan pastori näpisti huulensa tiukkaan yhteen ja salaperäisin kasvoin hieman kallisteli päätään. Tuokion perästä hän sanoi: — Näyttää siltä, kuin ukko olisi tätä kirjaa tehdessään ajatellut semmoista, mitä ei vielä ole kenellekään sanonut. Niin minä luulisin, että viisaasti olette tehneet, kun olette hankkineet itsellenne tällaisen omistuskirjan. Ajattelin äsken kuullessani miljoonatalon tytön olevan tuossa miniäksi taloon, että voi siitä selkkauksiakin vielä syntyä. Eiköhän ukko tätä kirjaa tehdessään liene ajatellut, että hän voi, jos hyväksi näkee, kerran siirtyä luoksenne sinne uuteen taloon.

— Olkoon hän tervetullut, sanoi Minna.

— Tervetuloa vaan mitä pikemmin, sillä jos hän tulee, ei hän tule tyhjin käsin, sanoi Pauli-kin iloisesti hymyillen.

Sitten pastori ojensi paperin Paulille ja sanoi vakavasti: — Olkoon se puoli asiasta miten olkoon, siitä vaan saatte olla iloiset, että teillä on talon yhdeksäntenä perillisenä tämmöinen omistuskirja.

Palvelija ilmestyi ovelle ja rouvan silmiin katsoen ilmoitti päivällisen olevan pöydässä.

Rouva pyysi nyt vieraansakin päivälliselle. Päivällispöydässä yhä jatkettiin keskustelua mahdollisuuksista, joita voi sattua ennenkuin kaikilla perikunnan jäsenillä on osansa käsissään, ja siitä, miten kaikkien kohtaloitten kaitsija on Minnalle hyvän osan antanut.

Aterialta päästyä rouva meni suoraa päätä ison palmun luo ja sanoi Minnaan kääntyen:

— Kun sinulla on uusi talo ja muutenkin vasta panet kotia pystyyn, niin minä annan sinulle morsiuslahjaksi tämän kaikkein komeimman ja suurimman palmun ja tuon suurimman Arabiankuusen... Ja ehkäpä keksin vielä muutakin sopivaa.

Minnan sydän lämpeni, hän tarttui molemmin käsin rouvan käteen ja sanoi:

— Sanoilla en voi kylliksi kiittää teitä lahjoistanne. Mitään suuriarvoisempaa lahjaa ette olisi voinut antaa. Nämä ovat jokapäivä edessäni, ja milloin näihin silmäni sattunevatkin, muistan teitä ja teidän hyvyyttänne. Ja sen takaan, että hoitoa näiltä ei tule puuttumaan.

Hövelinin Benjami oli tullut kansliaan pastorin luo ja pastori oli kehoittanut Benjamia menemään toivottamaan Minnalle onnea. Benjami kiiruhtikin saliin ja sanoi iloisesti: »Päivää, Minna». Hänen pitkä kätensä oli jo kaukaa Minnaa kohti. — »Toivotan onnea, kun pastorilta kuulin, että olet kihloissa». — Mutta Minna käänsi hänelle selkensä eikä virkkanut mitään.

Benjami kääntyi nolona takaisin kansliaan mutisten jotain mennessään.

Benjamin mentyä rouva kehoitti Minnaa ja Paulia istumaan ja naurahti:

— Siitäpä näppärästi päästiin.

— Niin päästiin. Moinen lurjus vielä muka onnea toivottamaan! virkkoi Minna tyynesti, mutta mielessään hän tunsu, että äskeinen iloisuus oli poissa.

Rouva alkoi taas puhua huonekasveista, miten

ne parhaiten saataisiin nuorten uuteen kotiin. Pauli sanoi aikovansa tehdä kiskotuista päreistä niin korkeat kopat, että kasvit sopivat niihin pystyyn, ja köyttää ne sitten kääryjen lava-aisoille pystyyn; siten ne eivät pääse kaatumaan ja sillä lailla ne menevät. Rouva myönsi Paulin keksinnön hyväksi ja kehoitti noutamaan kasvit hyvissä ajoin, joka tapauksessa ennen häitä.

Minnan mielestä häipyi vähitellen Benjamin tuoma varjo, ja kielikin taipui taas puhelemaan kaikenlaisista asioista, joista hän tunsu rouvan haluavan kuulla ja puhella.

Kolme viikkoa kului ja tänä aikana Minnan ja Paulin uusi talo laitettiin kaikin puolin sekä sisältä että ulkoa asuttavaksi. Pauli oli käynyt hevosella hakemassa lahjaksi saadut kasvit. Rouva Pilvensalo oli antanut paljon kasveja palmun ja Arabiankuusen lisäksi. Ne oli Minna laittanut saliinsa hyvään järjestykseen. Muistoksi äidin kuolinhetkestä hän laitatti puusepällä kaunispuitteisen umpinaisen taulun, jonka sisälle pantiin Minnalle rakas aapisen lehti. Tämän taulun Minna asetti salin peräseinälle. Se näkyi nyt lattialla seisovan Arabian kuusen ja palmun välistä.

Pastori Pilvensalo oli lähettänyt Minnalle ja Paulille sanan, että hän ensi pyhänä jättää kirkon yksinään rovastille ja hänen apulaiselleen ja tulee Lummelahden uuteen taloon vihkimään Minnan ja Paulin.

Tämän sunnuntain edellisenä päivänä oli uuteen taloon kuljetettu kaikkea, mitä uudet asukkaat tulivat tarvitsemaan. Ruokatarpeita oli kuljetettu runsaasti siltäkin varalta, että voidaan tarjota häppäivälliset koko Timolan väelle.

Pastori oli rouvineen lähtenyt niin aikaisin sunnuntaiaamuna, että oli Timolassa jo puolenpäivän aikaan. Mutta Timolaan täytyi jättää vaunut ja hevonen ja lähteä jalkasin Lummelahdelle, joten puolenpäivän aika oli jo kaukana pastorin ja rouvan tullessa Lummelahdelle. Pastori ei ollut aikonut viipyä yötä vaan päättänyt palata vaikkapa läpiöiseen takaisin. Siksi hän hetkisen istuttuaan, ihailtuaan taloa ja juotuaan kupin kahvia alkoi kiirehtiä vihkimistä.

Vihkimäpaikka laitettiin saliin Pilvensalon rouvalta saatujen suurten kasvien väliin. Seinällä riippuva kultapuitteinen taulu näkyi vihittävän parin päiden yli.

Hääjoukossa oli Valkolan Henriikkakin. Hän pysyi kuitenkin umpimielisenä. Hän näytti

olevan selvillä siitä, että Hanneksesta ja hänestä ei laittamallakaan saada niin komeaa paria kuin Minna ja Pauli nyt ovat, eikä ympäristöäkään saada näin juhlalliseksi ja kauniiksi.

Vihkimästä päästyään piti pastori pienen raamatunselityksen talon vihkimiseksi. Hartaushetken hän lopetti syvämielisellä rukouksella, joka liikutti kovimmatkin kuulijat.

Päivällisen jälkeen alkoi aurinko painua iltaan. Pastori kiirehti kotimatalle ja hänen mukanaan lähti Timolan väkikin. Minna ja Pauli menivät saattamaan pastoria ja hänen rouvaansa, mutta puolimatassa Timolan ja Lummelahden välillä he sanoivat hyvästit.

Palattuaan saattamasta Minna ja Pauli istuivat rinnatusten salin pöydän taakse. Minnan kädet menivät vaistomaisesti ristiin ja hän sanoi: »Isä, äiti ja koti ovat kalliita nimiä. Jumalalle kiitos, että kuitenkin viimeinen niistä on kässissämme.»

Aurinko laskeutui Teerijärven metsän suojaan. Rannan puut kuvastuivat tyyneen järven kalvoon. Mailleen painuvan auringon kultainen hohde täytti koko luonnon, täytti hohtoisinäiset huoneet ja kultasi seinällä riippuvan taulun, näkyvän muiston orvon kyynelistä.

Heikki Meriläisen teoksia:

»Meriläisen teokset ovat todella rikastuttaneet kirjallisuuttamme, varsinkin tuomalla siihen runsaasti kielellisiä aarteita, joita tekijä on täysin kourin ammentanut kotipuolensa vanhasta rehevästä kielenkäytöstä.»

Kuusten juurella.

Romaani. 316 siv. 15:—.

»Kuusten juurella on kertomus miehen kamppailuista kovia kohtaloita vastaan. Se on oikea työn ylistys, kaikkivoittavan ponnistuksen puolestapuhuja. Sille, joka ymmärtää työn pyhyden, tulee kirja toveriksi, joka haastaa uutta elämänskoaa, innostusta ja rakkautta maaemoon.» — *Kainuun Sanomat.*

Mooses ja hänen hevosensa.

Romaani. 371 siv. 12:—.

»Romaani on voimallisen 'maahengen' kirja. Se vie lukijan synkkään korpeen soiden ja tiettömien taipaleiden taakse ja kertoo, miten Mooses Kenttä siellä oivallisen vaimonsa ja lukuisten lastensa kanssa viljelee suurta taloan.» — *Aamulehti.*

Korpelan Tapani.

Kertomus. 2. painos. 184 siv. 5:—.

»Korpelan Tapani on epäilemättä Meriläisen tuorein, eloisin ja ehein teos, jossa hän liikkuu oman persoonallisen kokemuksensa ja näkemyksensä vankalla pohjalla.» — *Tri O. A. Kallio.*

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ.

Hinta 12 mk.

Heikki Meriläisen teoksia:

»Meriläisen teokset ovat todella rikastuttaneet kirjallisuuttamme, varsinkin niillä, jotka eivät ole täysin häneen tottuneita, on todennäköisesti mahdollista saada kukaan lukemaan niitä.»

Kuusten juurella.

Romaani. 316 siv. 15/-

»Kuusten juurella» on kertomus rikkaitten köyhyydestä ja köyhien köyhyydestä. Se on oikea ja mielenkiintoinen kuva, josta päättäväinen pohdinta, joka ymmärtää työtä ja elämää, tulee kipeä ja voimakas, joka herättää mielenkiinnon, mielen ja rohkeuden ajattelemaan. — Kaino Oksanen.

Moosei ja hänen hevosensa.

Romaani. 316 siv. 12/-

»Moosei on voimakas »kuvasto» kirjaa. Se vie hienosti ja syvästi mielen ihmisen ja ihmisen ihminen tekijä ja luoja, josta Moosei kirjasta nähtiin erittäin voimakkaita ja ihmeellisiä kuvia, jotka eivät ole vain tunteita. — Kaino Oksanen.

Korpelan Tapani.

Kertomus. 21 painos. 181 siv. 5/-

»Korpelan Tapani on erittäin mielenkiintoinen kuva, joka ei ole vain kuva, vaan se on kuvasto, joka herättää mielenkiinnon ja rohkeuden ajattelemaan. — Kaino Oksanen.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ.

Hinta 12 mk.

Suom. Kirjall. h. l.

Meriläinen

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 1704

x

